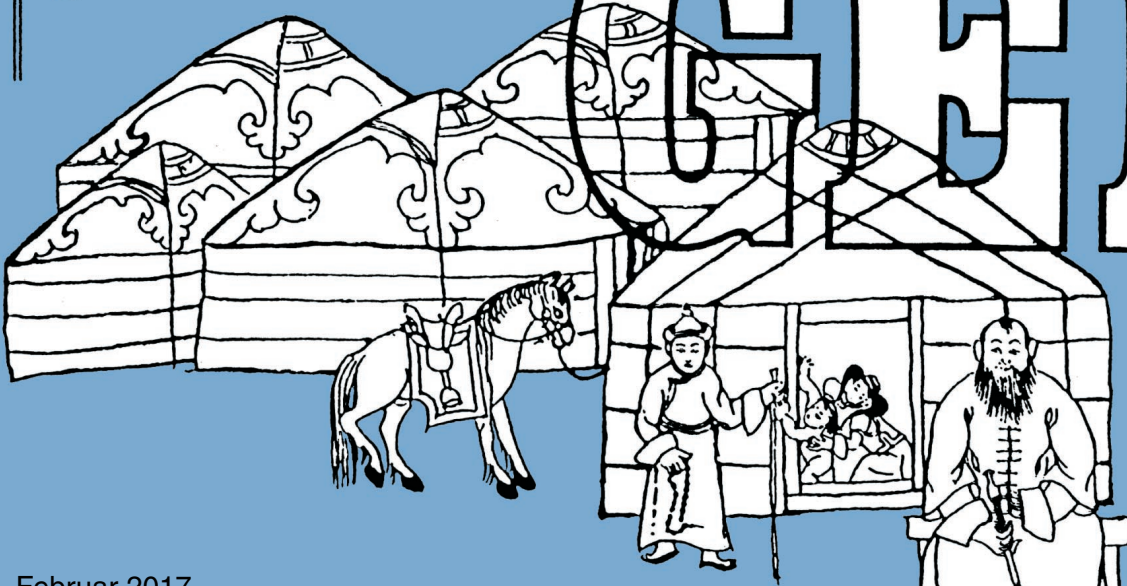

GER

97

Februar 2017

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 97

28. årgang – februar 2017

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, september.

Redaktion:

Jan Koed (ans.)
jk@cadaid.dk
Rolf Gilberg
Bulgan Njama
Bettina Gram

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 225 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

(a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,

(b) at udgive skrifter om mongolerne,

(c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,

(d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og

(e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen
Rolf Gilberg

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell (sup.)
Elisabeth Victoria Friis
Anita Garbers
Bettina Gram
Michael Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Henrik Madsen (formand)
Bulgan Njama (næstformand)
Morten Axel Pedersen (sup.)
Henrik Bo Thrane (sekretær)

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
email: hbthrane@gmail.com

Kasserer: Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 2613 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
200 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
300 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Nye medlemmer indmeldes via hjemmesiden under menupunktet *Bliv medlem*.

I Mongoliets vestligste egne, i Bayan-Ölgii Aimag, lever den store etniske minoritet kasakherne, som har bevaret deres ældgamle jagtkultur, ørnejagten. Den kendte fotograf Søren Zeuth besøgte kasakherne i oktober 2016, hvor han blev modtaget med stor gæstfrihed af de lokale ørnejægere. Resultatet blev en række fremragende fotografier og en artikel, som kan læses på s. 10.

Foto: Søren Zeuth

Indhold

Styrkelse af Partnerskabsnetværk	3
Tod Goyol:	
En ny skrædderforretning	4
Kollektiv Kraft:	
Drømme er ikke nok	6
Tillid: Arbejdsløs i byen	
eller selvstændig på landet	8
Ørnejægerne fra Altai	10
Mongoliet	14
Aktuelt	21
Dalai Lama på religiøst besøg	22
Nomadekulturen og den grønne...	25
DMS nyt	26

Den 20. april 2016 fik vores mongolske partnere besøg af to folketingsmedlemmer fra Danmark. Besøget fandt sted i partnerskabsnetværkets hovedkontor i Ulaanbaatars centrum. I midten sidder gæsterne Tine Bramsen (S) og Josephine Fock (Å) omgivet af Mongolsk Dansk Selskabs bestyrelse og medlemmer, bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere i partnerskabsnetværket NTS samt repræsentanter fra NTS-lokalafdelingen i Khan-Uul.

Styrkelse af Partnerskabsnetværk 2016

Projektet fik tilladelse til en såkaldt *no cost extension* (forlængelse uden yderligere omkostninger), således at projektets støtte fra Danida gennem CISU (Civilsamfund i Udvikling) er afsluttet den 20. december 2016. Projektet fik ca. 3 måneders projektførlængelse.

Ved årets udgang var der etableret 94 lokale *business*-udviklingsgrupper, som omfatter 1.462 familier. Grupperne har opsparet 299 mio. tugrik [846.000 kr.]. Spare- og Lånegrupperne har ydet lån til deres medlemmer på i alt 796 mio. tg. [2,3 mio. kr.]. Gruppernes socialfond rådede over 9,2 mio. tg. [26.000 kr.].

Projektets lokale partner NTS faciliterede større lån til udvikling af relevante medlemmers iværksæteri gennem kontakt og fortalervirk-

somhed over for finansielle institutioner og kommunale myndigheder. På den måde fik nogle lokale *business*-udviklingsgrupper eller gruppe-medlemmer adgang til større lån. Lån for 66 mio. tg. [187.000 kr.] kom fra banker og 60 mio. tg. [170.000 kr.] fra lokale myndigheders udviklingsfonde. Det nyligt etablerede Spare- og Lånekooperativ har ydet lån for 67 mio. tg. [190.000 kr.] til sine medlemmer siden kooperativets etablering i 2015.

85 mikro- og små-*businesses* har udvidet deres forretninger, 52 nye *businesses* er blevet etableret og 22 *businesses* er blevet omdannet til registrerede virksomheder eller kooperativer.

Generelt har projektet været en stor succes, og næsten alle målene er opnået til trods for Mongoliets

økonomiske krise, der har påvirket projektet og projektets målgrupper på mange måder.

Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse besluttede i efteråret 2016 at bevilge de 535.000 kr., som selskabet råder over for at støtte de igangsatte sociale projekter. Med denne støtte kan projektet fortsætte på lavt blus i 2 år. Derefter regner vi med, at vores lokale partnerorganisationer kan blive selvbårne.

2016 var endnu et år med mange aktiviteter:

- Afholdt 4 centrale kurser for 120-130 personer.
- Afholdt 4 kurser i hvert af de involverede lokale områder med deltagelse af ca. 1300 personer.

fortsættes side 28

Konsulent **Jes Colding** har været tilknyttet Styrkelse af Partnerskabsnetværket i 2016. På baggrund af en række interviews med udvalgte medlemmer af NTS-netværksgrupperne udarbejdede han en serie *business cases*, som giver et indblik i de forskellige problemstillinger, som skal håndteres af de mange initiativrige iværksættere. De tre første *cases* bringes på de næste sider. Flere følger i kommende numre af Ger.

Tod Goyol: En ny skrædderforretning

Enkhmaa Puerudorj lærte at sy, mens hun deltog i en af NTS's selvhjælpsgrupper i Dundgobi Aimag. I maj 2016 slog hun sig sammen med Mukh-erdene Shagdarjav og to andre i et forsøg på at stå på egne ben som iværksættere med egen skrædderforretning: Tod Goyol (Enkelt Design). Men før man etablerer et firma, er der mange beslutninger, der skal tages, og mange forberedelser, der skal gøres.

Enkhmaa Purevdorj og Mukh-erdene Shagdarjav i deres nye skrædderi.

Går man med en drøm om at starte egen virksomhed, er det vigtigste at gøre sig klart, om man har et produkt eller en viden, andre mennesker er villige til at betale penge for. Efter flere års opsparet erfaring i en NTS-sygruppe og deltagelse i

Spare- og Lånegruppe. Men sygruppen ønsker at ekspandere og har derfor behov for at indkøbe materialer og nyere og mere moderne maskiner. Dertil skal de bruge 5 mio. tugrik [14.000 kr.], som de håber at kunne låne fra NTS's

et kursus i syning af europæisk tøj mente Enkhmaa, at der måtte være et marked her. Sammen med tre andre begyndte hun i maj 2016 at sy sportstøj og tøj efter mål i en europæisk-mongolsk blandingsstil. Kunderne kommer med deres egne snitmønstre og stof. De har modtaget ordrer fra skoler, børnehaver og enkeltpersoner. De bruger ingen penge på reklame og sætter foreløbig deres lid til kundernes anbefalinger.

Produktionen finder sted dels i et lille, lejet lokale, dels i hjemmet. Maskinerne og udstyret er finansieret gennem privat opsparing, selv om Enkhmaa er medlem af en NTS

lånekooperativ. Konkurrencen på det lokale marked er stor, da der findes adskillige andre konkurrerende skræddere på det forholdsvis lille marked. De kender ikke deres produktionsomkostninger og er ikke sikre på, hvor mange penge de tjener på hver ordre. De kender heller ikke deres kapacitet. Deres langsigtede mål er at etablere en egentlig virksomhed med deres eget *brand* og deres eget design.

Vejen frem

For at gøre sig kvalificeret til at optage et så stort lån som 5 mio. tg. må Tod Goyul foretage en række undersøgelser, analyser og beslutninger, som de skal præsentere i en forretningsplan. Selv om de måske alligevel ikke ansøger om et lån, er det vigtigt, at de tager en række beslutninger og planlægger, hvordan de vil nå deres mål:

1. Hvad er det, der gør dem til noget særligt i forhold til andre skræddere? (Hvad er deres USP eller *Unique Selling Points*).

2. Vil de specialisere sig i fabrication af fx sportstøj? Hvis de gør det, har de mulighed for at opbygge særlige kompetencer og/eller kunne reducere omkostningerne.
3. Kan de sælge mere, hvis deres priser er lavere? Hvis de specialiserer sig, kan de sælge deres produkter til lavere priser.
4. Hvad koster det at fremstille tøjet? De bliver nødt til at beregne deres fremstillingsudgifter inklusive udgifterne til materialer, arbejdskraft og en andel af de faste omkostninger.
5. Vil de kun fremstille skræddersyet tøj eller også udvikle deres egne modeller og designs? Hvis de vil sælge stangtøj, bliver de nødt til at investere i lagerstyring, produktudvikling og markedsføring.
6. Ønsker de at sælge deres produkter uden for lokalområdet? Hvis det er tilfældet, skal de finde ud af, hvordan man afsætter og distribuerer produkterne i fjernere beliggende markeder som fx Ulaanbaatar eller nabo-aimagerne.
7. Hvor stort er deres marked? Når de har besluttet sig for, hvilket produkt de vil specialisere sig i, må de gennemføre markedsanalyser for at forstå størrelsen af og væksten i dette marked.
8. Hvordan vil de gøre folk opmærksom på deres produkter? De må beslutte sig for, hvilke reklameaktiviteter, de vil investere i som fx udstillinger, skilte, kataloger, hjemmeside, brochurer osv.
9. Hvis de ønsker at udvikle et *brand* for Tod Goyol, må de investere i et logo, måske genoverveje firmanavnet og finde måder at gøre sig synlig på over for kunderne.
10. Er det nødvendigt at optage et lån, eller kan de vente og spare penge op af deres eget overskud til nye investeringer? Det er bedst at undgå låntagning, hvis det på nogen måde kan undgås.
11. Hvor meget ønsker de at sælge, og hvor meget kan de producere? Det er afgørende vigtigt, at de afstemmer afsætningen af

deres produkter med deres produktionskapacitet for ikke at havne i forsinkede leverancer og utilfredse kunder.

12. Hvor hurtigt ønsker de at vokse? Det er vigtigt at være tålmodig og have en glidende vækst, når man etablerer et mindre firma samt at have nogle realistiske forestillinger om, hvordan og hvornår målene kan nås.

Jes Colding

Mukh-erdene og Enkhmaa har store planer for fremtiden.

Fokuspunkter

- Hvis man gerne vil starte et nyt firma, er det ikke tilstrækkeligt at have et produkt, en faglig kunnen eller at brænde for sagen. Man må også forberede sig og beslutte sig for, hvilke behov virksomheden skal dække, og hvad der skal være dens særkende i forhold til konkurrenterne - hvorfor skulle kunderne vælge netop dit firma og ikke et af de andre?
- Det kan være en god idé med et præcist fokus, da det er bedre at være virkelig god til at fremstille ét produkt end halvdårlig til 10 forskellige.
- Opsæt mål og udarbejd en forretningsplan, der beskriver hvordan og hvornår, du planlægger at nå dine mål.

Kollektiv Kraft: Drømme er ikke nok

Mujil blev NTS-medlem i 2011 og sluttede sig til Spare- og Lånegruppens 18 medlemmer. Sammen med fem andre besluttede han at danne en gruppe med navnet Kollektiv Kraft, der skulle dyrke og sælge grøntsager fra 1 hektar land. Skønt gruppen har udviklet arealet, produktionen og salget gennem de sidste 3 år, har den også måttet sande, at det er meget krævende at virkeliggøre drømmen om at blive en succesrig iværksætter.

Mujil er ikke længere på arbejdsmarkedet, men bruger nu sin energi på at oplære andre i at dyrke grøntsager og udvikle sit eget jordlod.

Foruden at producere uldartikler og sy tøj i en NTS-gruppe besluttede Mujil sig for at danne en gruppe til at drive et mindre kommercielt landbrug på 1 hektar land lige uden for Mandalgobi. Efter sin pensionering som russisklærer besluttede han sig for at forfølge sin livslange passion for havedyrkning og at bidrage til Mongoliets »Grønne Revolution«, hvor befolkningen gen-

nem de sidste 20 år er blevet tilskyndet af regeringen til at dyrke grøntsager til eget forbrug og med henblik på salg.

Han har undervist mere end 200 personer i 15 sum over hele Dundgobi Aimag i at dyrke grøntsager og bruge dem som en stadig vigtigere ingrediens i det mongolske køkken. Hans drøm er – sammen med sine fem kolleger fra NTS – at opdyrke den tildelte hektar land 100% og dyrke tilstrækkeligt med grøntsager til at drive en lille, men profitabel forretning. Han tror på, at de kan nå op på en totalomsætning på 20 mio. tugrik [56.000 kr.] fra grundstykket ved at dyrke efterspurgte afgrøder og udvide den dyrkede del af arealet fra 33% til 100%.

Han har investeret mange penge i at indhegne og klargøre arealet, men hans nuværende brønd leverer kun tilstrækkeligt vand til vanding af 1/3 del af arealet. Derfor er han på jagt efter 15 mio. tg. til en ekstra pumpe. Af den nuværende produktion sælger han kun ca. 1/3, da størstedelen af produktionen går til ham selv og hans familie. Så for

øjeblikket er salget meget begrænset og aktiviteten ikke kommercielt lønsom. Mujil drømmer også om at skabe et *brand*.

Kollektiv Kraft har også en anden udfordring, da fire af de fem medlemmer er over 70 år. De får derfor hjælp af en medarbejder, som bor på stedet og udfører meget af det hårde arbejde mod gratis husleje og adgang til grøntsagerne.

Nu skal gruppen beslutte hvilket miks af grøntsager, der skal dyrkes på basis af egne behov og den lokale efterspørgsel og ikke på grundlag af hvilke afgrøder, der giver den største fortjeneste pr. m². Mujil håber, at det lokale bystyre vil bidrage til finansieringen af en ny brønd, ligesom det også bevilgede pengene til den første brønd og til selve jordloddet.

Vejen frem

I sagen Kollektiv Kraft er gruppens udfordringer meget store og forekommer næsten uløselige. Hvis ikke det lokale bystyre eller nogen anden beslutter sig for at donere en ny brønd, og hvis ikke sammensæt-

ningen af NTS-gruppen får tilført yngre kræfter, vil den intensive udnyttelse af hele arealet forblive en drøm. Da de lokale myndigheder i disse år understreger betydningen af bæredygtighed, vil de kræve af

Grundet mangel på vand og arbejdskraft udnytter Kollektiv Kraft kun 33% af det areal, der er til rådighed.

Mujil, at han i form af en ansøgning/forretningsplan dokumenterer, hvordan gruppen forestiller sig at opnå en fortjeneste og kunne tilbagebetale et lån, hvis de agter at optage et. Noget lignende vil gælde for NTS's lånekooperativ. Den Spare- og Lånegruppe, som Mujil er medlem af, vil ikke være i stand til at yde et lån på 15 mio. tg. Man vil også kræve, at Kollektiv Kraft undersøger, om udbyttet fra 1 hektar rent faktisk kan nå op på 20 ton,

og om efterspørgslen på det lokale marked er tilsvarende stor nok. Dertil skal undersøges prisniveauet og typen af afgrøder.

Den anden større forhindring for, at Kollektiv Kraft kan leve op til gruppens målsætning om at blive en levedygtig virksomhed, er manglen på arbejdsevne hos gruppens medlemmer. Det kan dog løses ved at ansætte mere arbejdskraft i det omfang, indtægterne tillader det. Men det bedste vil være, hvis flere yngre medlemmer af NTS slutter sig til gruppen.

Gruppens ønske om at etablere et *brand* er måske ikke relevant i dette tilfælde. Formålet med at skabe et *brand* er at sikre en øjeblikkelig og positiv genkendelse hos kunderne og dermed bane vejen for at acceptere højere priser, end hvad der ellers er standardprisen på markedet. Kunden til et varemærkeprodukt baserer sit køb på den antagelse, at produktet er af en bedre kvalitet end standardproduktet, hvilket tillader sælgeren at forlange en højere pris, end hvad de faktiske produktionsomkostnin-

ger tilsiger. *Branding* handler således ikke kun om at være en kendt producent eller produkt, som mange NTS-iværksættere har en tilbøjelighed til at mene, men indebærer investeringer i at blive genkendt på markedet gennem forskellige kanaler som fx events, annoncer, skilte m.v. *Branding* indebærer normalt også udformningen af et logo og et navn, der er let genkendeligt og forståeligt for kunderne, og som uden besvær bliver associeret med produktet.

Jes Colding

Artiskokker dyrkes i Kollektiv Krafts eneste drivhus.

Fokuspunkter

- Ikke alle grupper er i stand til at udvikle sig til levedygtige virksomheder. I nogle tilfælde er de strukturelle forhindringer for store, som her hvor investeringsbehovet og arbejdskraften ikke er afstemt med iværksætternes forestillinger.
- Ikke alle mennesker er iværksættere eller har de fornødne evner til at drive en virksomhed - det er ikke ensbetydende med, at Kollektiv Krafts samlede indsats er irrelevant eller uden betydning. De producerer både sunde og basale fødevarer til en rimelig pris til mange mennesker samtidig med at styrke fællesskabet i gruppen.
- Ikke alle produkter behøver at stræbe efter at blive et 'brand'.

Tillid: Arbejdsløs i byen eller selvstændig på landet

Erdeneshoo Tsamba sluttede sig til NTS i 2014, da hun boede i et lille hus som arbejdsløs alenemor i Ulaanbaatar. Med et lån på 2 mio. tugrik [5.600 kr.] fra sin NTS Spare- og Lånegruppe i ryggen besluttede hun i 2015 at blive hyrde og flytte til Khan-Uul. Siden da har hun til stadighed udvidet sin forretning med salg af mælk til den lokale befolkning og et nærliggende yoghurtmejeri. Hun har planer om at fortsætte udvidelsen af sin virksomhed for en skønne dag at blive i stand til at tilbyde andre medlemmer af NTS et job.

Før Erdeneshoo blev hyrde, levede hun et glædesløst og inaktivt liv i Ulaanbaatar.

Erdeneshoo Tsambas liv har ikke altid været let. Hun mistede sit job som salgsmedarbejder kort efter revolutionen i 1991 og har siden kæmpet for at give sine børn en god opvækst som alenemor. Da hun tilsluttede sig NTS i 2014 og blev medlem af en Spare- og Lånegruppe, var hun alene, nedtrykt og uden arbejde. Året efter besluttede hun sig for at ændre sit liv. Hun investerede sin beskedne opsparing i

en ger og flyttede fra hovedstaden til Khan-Uul-distriktet ca. 40 km uden for Ulaanbaatar. Hun rejste sit nye hjem på et lille jordlod og fik et lån på 2 mio. tg. [5.600 kr.] fra NTS til at indkøbe to køer. Hun betalte lånet tilbage i løbet af 6 måneder og fik et nyt lån på 2 mio. tg. til at købe to køer mere. Også dette lån er nu tilbagebetalt.

Med 40 liter mælk dagligt når Erdeneshoo op på en omsætning på næsten 1 mio. tg., og udover at betale sine to lån tilbage har hun investeret fortjenesten i et hegn om sit grundstykke og en lille muret staldbygning. Hun er nu i stand til at købe foder til sine fire køer til den kommende vinter og overvejer for tiden et nyt lån til to køer mere, som sammen de ventede kalve vil bringe hendes besætning op på 8. Hun regner med at fortsætte denne vækstmodel, til hun når op på 10-12 køer i 2017, som er det antal, der er plads til i stalden, og som er den mængde mælk, hun kan håndtere på egen hånd.

Erdeneshoo lagde ud med at sælge sin mælk til de lokale og

foretage daglige ture til områder nær lufthavnen. Nu har hun opdaget, at et nærliggende yoghurtmejeri er parat til at købe al hendes mælk, hvis hun er villig til at indgå i en leveringsaftale, der forpligter hende til daglige leverancer af en vis minimumsmængde. Mejeriet vil dog også kunne aftage hendes mælk ud over det aftalte minimum. Hun er allerede sluppet igennem dets kvalitetstest, og leveringsstedet er ikke langt fra hendes hjem. Hvis hun skriver under på aftalen, vil det ikke blot reducere hendes daglige transportomkostninger med 5.000-20.000 tg., men også give hende mere tid sammen med køerne eller til andre ting.

Gennem de 2 sidste år er prisen på dyrefoder til vinteren steget meget, fordi efterspørgslen er vokset, og Erdeneshoo er bekymret for, at det vil sluge hele hendes fortjeneste, da hun allerede bruger mere end 2 mio. tg. årligt på proteinpulver.

Siden hun forlod Ulaanbaatar for at blive selvstændig hyrde, er hendes livskvalitet blevet væsent-

ligt forbedret, og hun mærker glæde over sin egen succes. Selv om hun måske kunne gå på pension allerede næste år, er pensionen lille, og hun regner da også med at fortsætte udvidelsen af sin forretning.

Vejen frem

Erdeneshoo ser frem til at nå sin kapacitetsgrænse på 10-12 køer og derefter se tiden an. Hun har netop modtaget licensen på sit jordlod, og hun vil også gerne bygge et hus på stedet, da geren er dyr og besværlig at vedligeholde. Hun har regnet ud, at hvis hun sælger al sin mælk til yoghurtmejeriet, som betaler en rimelig pris for mælken, og dermed kan reducere sine transportomkostninger med 3 mio. tg., vil hun kunne opnå et overskud efter udgifter til dyrefoder på 7 mio. tg. pr. fire køer, som årligt vil beløbe sig til en fortjeneste på omkring 20 mio. tg. ved fuld kapacitet.

Hun kan endda muligvis forbedre resultatet yderligere ved at købe dyrefoder fra andre leverandører end de lokale i Khan-Uul, og måske kan hun slå sig sammen med andre hyrder og foretage fællesindkøb for at opnå endnu lavere priser. Denne form for kooperativ appellerer til Erdeneshoo, som oprinde-

lig sluttede sig til NTS for netop at blive en del af et fællesskab.

Og Erdeneshoos ambitioner rækker endnu længere. Hun bliver lejlighedsvis hjulpet af sin datter, men er ellers den eneste person i denne NTS-gruppe. Hun synes, at hun lærer en masse, og når hun har nået grænsen for sin kapacitet, kunne hun måske tænke sig at dele sine erfaringer med andre NTS-medlemmer, som også kan blive hyrder og slutte sig til hendes gruppe. Sammen kan de købe foder, forhandle kontrakter i fællesskab med yoghurtmejeriet for at opnå bedre priser og måske indkøbe en varevogn, som de alle kan få gavn af, og som måske kan give en ekstraintægt ved at sælge transport til andre af de små, lokale virksomheder, som ikke selv har råd til at investere i et køretøj. Erdeneshoo er klar over, at det måske er bedre for forretningen, hvis hun køber en bil, før hun bygger sit hus, selv om hun er ivrig efter at forbedre sin livskvalitet.

Ved fremover at dele sine erfaringer med andre NTS-medlemmer eller arbejdsløse føler Erde-

neshoo, at hun kan medvirke til skabe jobs og give noget tilbage til NTS, som inspirerede og gjorde hende i stand til at blive en uafhængig forretningskvinde på landet i stedet for en deprimeret arbejdsløs i byen.

Jes Colding

På mindre end 2 år er det lykkedes for Erdeneshoo at etablere denne lille kvægfarm i Khan-Uul på et stykke jord, hun netop har modtaget licens til. Udviklingen af virksomheden har hun finansieret gennem lån fra NTS og indtægter fra driften.

Fokuspunkter

- Hvis man er tilstrækkelig målbevidst og har et vist mål af forretningssans, kan man på relativt kort tid tage sit liv i egne hænder og forandre det til det bedre - med lidt hjælp fra fællesskabet og lån fra NTS.
- En tålmodig tilgang til forretningsudvikling reducerer risikoen og gør det gradvist muligt selv at finansiere ekspansionen, hvis man er parat til at reinvestere de første års indtægter i forretningen.
- En god forståelse af markedet (potentielle kunder) parallelt med en god forståelse af omkostningsstrukturen og mulige salgspriser giver et solidt grundlag for at skabe en bæredygtig virksomhed.

Turbanbek er 62 år og en respekteret ørnejæger på egnen. Foto: Søren Zeuth

Ørnejægerne fra Altai

Han bevæger roligt sin venstre hånd henover læderhætten (*tomaga*) for at tage fat i stroppen. Med et ryk er ørnen fri, den kigger rundt med sit skarpe blik og sætter så af sted med sit store vingefang.

Ørn, hest og mand er ét. Hesten følger ørnejægeren Kizirbeks mindste bevægelser og kommandoer med benene. Ørnen følger hans kalden og sætter sig igen trygt på hans tykke læderhandske (*bialeye*), som hviler på en slags krykke (*bardak*), der støtter på hesten.

Denne magiske begivenhed finder sted hvert efterår-vinter i det isolerede bjergpas ved Bayan-Ölgii i det vestlige Mongoliet, der grænser op til Kasakhstan, hvor der er registreret 250 jægere.

Det er oktober, og jagtsæsonen er lige gået ind. Det er vinteren, der er ørnejægerens bedste tid, for her har rævne og kaninerne fået deres tykke vinterpels. Når jagten sætter ind, er de ofte af sted i 2-3 dage. Jagten foregår i det svært tilgængelige terræn omkring Altai-bjergkæden med

stejle golde skråninger af løse skifferlignende sten. Når vinteren rigtig sætter ind, kan temperaturen nå ned på -30 grader, så man tager sjældent alene på jagt, da det er farligt at færdes alene i de kuldegrader.

Ørnen, som de bruger, er en kongeørn. Den har et vingefang på op til 2 meter og kan veje op til 7 kg. Jægerne henter ørneungerne fra deres rede, inden de er et år og binder et reb (*tor*) fast i deres ene fod for at kunne fastholde den. Ved at sulte den et par dage gør de den vant til håndfodring. Når ørnen er vænnet til at spise af sin ejers hånd og bliver fortrolig med ham og hesten, kan den egentlige træning begynde.

De kasakhiske ørnejægere (*berkutchi*) foretrækker hunørne, da de er større og mere loyale. De holder ørnen i fangenskab og bruger dem aktivt i 10 år for herefter at slippe dem fri resten af deres liv. De kan blive op imod 25-30 år.

Jagt med ørne menes at være omkring 1000 år gammel, mens falkejagt har været praktiseret i Centralasien i mere end 6000 år. Djengis Khan medbragte 1000 jagtørne samt falke på sine erobringstogter i Kina og Europa i det 13. århundrede. Ørnejagt findes især blandt efterkommere af det mongolske rige nær Aralsøen, i dag Kasakhstan og Uzbekistan. Da russerne erobrede regionen i 1860'erne begyndte de at undertrykke og forfølge nomadefolket og deres jagtskikke. Mange kasakher flygtede til det vestlige Kina eller nordpå til det vestlige Mongoliet, hvor vi er i dag.

Årets ørnefestival

Vi er taget til *Golden Eagle Festival* i Bayan-Ölgii for at se 92 ørnejægere konkurrere i forskellige slags jagt. De poserer med deres ørne på højre arm, mens den slidsomme, lil-

le hårdtarbejdende hest bærer både jæger og ørn sikkert frem mellem de højtråbende tilskuere, der hujer begejstret. Få kilometer fra Ölgii på steppen mellem de toppede bjerge er vi samlet omkring en lastbil med et stort højtaleranlæg med skrattende musik og navneopråb af konkurrencens deltagere.

Der er få turister, der har indfundet sig med deres kameraer, og de er skydeklare med lange linser og camouflagebukser. Ellers er det overvejende lokale, der er kommet for at følge deres jæger, som enten er et familiemedlem eller en, de kender fra egnen. Det er 17. gang de afvikler denne årlige begivenhed med indmarch med *Golden Eagle Hunter's Association's* fane i front, hvorefter den ældste jæger på 82 år følger trop. Der er tre kvinder/piger med. Det er lidt særligt, for kvinder må ikke tage på jagt med ørnene, men de må gerne deltage i konkurrencen. Den yngste deltager er 12.

Konkurrencen begynder

Jæger Kizirbek er ca. 1,65 m høj, har smalle øjne, men et skarpt blik. Han er iført en lys frakke lavet af fåreskind, på hovedet bærer han en rød rævepelshue. Kizirbek rider frem på sletten på sin brune hest. Hans ven har taget ørnen med op til det nærliggende bjerg og tager hættens af ørnen for at sætte den fri.

På steppen foran bjerget begynder jæger Kizirbek at råbe netop hans specielle kald »iiiiuuuvv iiiiuuuuvv« efterfulgt af to korte »iuv iuv«. Så dykker den store ørn ned mod jægeren med en hastighed op til 150 km/t, går lidt på højkant med udstrakte vinger for herefter at tage lidt af farten og lande forsigtigt og sikkert på hans arm, hvor ørnens store klør sætter sig fast. Dommerne ved dommerbordet på den blå lastbil klapper, og de har noteret hans tid. Sådan går formiddagen for at nå alle 92 deltagere igennem.

Den næste konkurrence ligner den første bortset fra, at jægeren trækker et ræveskind efter sig. Jægeren kommer igen med sine »iiiiuuuvv iiiiuuuuvv«-lyde, som fanger ørnens opmærksomhed. Den styrtdykker igen, stopper op og sætter sine syleskarpe klør i skindet. Ørnen er trænet til ikke at hakke i byttet, men fastholde det til jægeren kommer og afliver ræven. Som belønning tager jægeren et rævelårben op fra sin foransiddende lille taske og giver til sin ørn, som straks bider sig fast og rykker kraftig til for at få små lunser kød af benet.

Stemningen er i top, folk griner, da en jæger ikke formår at kalde sin ørn til sig. Han kommer med sine

I al slags vejr skal Turganbek ud og se til sine får og træne sin ørn.

Foto: Søren Zeuth

kaldelyde, stiger til sidst af sin hest, slår i jorden samtidig med, at hans hest begynder at vrinske. Folk morer sig. Jægeren bliver diskvalificeret og rider ud på den åbne steppe for at hidkalde sin ørn igen.

Da jeg kom, var det mit første møde med en ørn. Det var fantastisk at komme så tæt på sådan et prægtigt dyr, fuglenes konge. Tænk selv at stå med læderhandsken på og bære den 7 kg tunge ørn. Jeg lærte at vrikke forsigtigt med hånden, så ørnen spredte sit mægtige vingefang hen over mit hoved. Wauw, hvor føler jeg mig heldig og *safe*; fuglenes konge passer også på mig.

Razdikh og hans familie bor i et hus, som han har bygget med sin bror et sted på sydsiden af bjerget, som giver læ for vinteren.
Foto: Søren Zeuth

Efter 2 dage på festivalen omgivet af 120-130 ørne, gik det op for mig, at jeg efterhånden var mere bange for de løse hunde end de store ørne.

Gæst hos Razdikh og Turganbek

Da konkurrencerne var overstået, begyndte nogle at ride hjemad, andre havde længere hjem. De lagde ørnen ned i en gammel jakke og bandt den fast til deres tagbagagebærer. Vinderne begyndte at knappe vodka op for at fejre deres resultat.

Vi tog hjem og besøgte Razdikh og hans familie en times kørsel ud over steppen mod øst. Razdikh bor på sydsiden af et bjerg, hvor de har gjort klar til vinteren. Resten af året bor de ellers i den traditionelle ger, som de flytter rundt med på steppen, hvor de sender deres geder og får på græs. På sydsiden af bjerget

har de et lille muret hus, som egentlig er en masse sten, der er stablet og kalket hvidt. Det står her, fordi det ligger i læ for den kolde vind, som kommer fra nord.

I nabohuset bor hans bror og svingerinde og deres tre børn. Selv har Razdikh og hans kone fire børn, den sidstfødte er hans søn, som er 2 måneder gammel. Han viser mig stolt sine byttedyr frem, to nyfangede ræveskind som han lufttørre. De lever som nomadefamilie og supplerer deres indtægt med jagt på kanner og ræve. Når jeg sætter dem sammen til et familieportræt, sidder de side om side med hinanden og deres ørn. Razdikhs ørn er kun 6 år gammel, den er fuld af nysgerrighed og kommer ind imellem med nogle »skrig«. Når jeg sidder og taler med Razdikh om livet på steppen, så sidder han stille og nusser sin ørn på klørerne og i nakken, som var det en lille puddelhund, han havde på sit skød.

Razdikhs kone har lavet en lækker suppe med fårekød og urter. Det

kan godt være, at de ikke bruger al verdens krydderier, men her er madden frisklavet, nyslagte får, der har gået på de uendelige store stepper, hvor de græsser på urtefyldte arealer med en fantastisk aroma. Vi spiser os mætte i det lille hvidkalkede hus, der har en solfanger til opladning af mobiltelefoner, og hvor varmen fra det indendørs ildsted giver os røde varme kinder.

Et andet sted hjemme hos jægeren Turganbek, som bor vest for Ölgii, tæt på den lille sø og alligevel et sted i *nowhereland*, som jeg aldrig selv ville kunne finde; dér, lige dér ånder der en stille fred. De kolde skyer glider ned ad bjerget, og man kan mærke, at kulden indtager en, og sigtbarheden bliver mindre og mindre. Vi sidder stille i hans ger, for han lytter; han lytter efter dyrenes mange små lyde. Pludselig rejser han sig og tager ekstra varmt tøj på, for han må lige ud at se til, at dyrene ikke kommer for langt væk i denne dårlige sigtbarhed. Jeg går med ham, han grynter og fløjter, giver sig til kende over for dyrene, som stille samler sig omkring ham og går med i den rigtige retning mod hans ger. Udenfor står de små yakkalve og kalder; sceneriet minder mest om en *soundscape*-julekalender med 24 forskellige låger med nye lyde, der konstant overrasker og fortæller historier om livet på den fjerne steppe.

Turganbeks datter har lavet en fantastisk ret over det åbne ildsted, som er fyret op med tørrede kokasser. De er indtørret, fordi luften er så tør, så der følger ingen sære lugte med, når hun tænder op.

Retten består af stegt gedekød, hvor hun putter kartofler ved for at stege lidt med. Derefter tilsætter hun lidt vand og koger det i 15 minutters tid. I mellemtiden har hun lavet en dej med mel og vand, som hun laver friske nudler af.

Igen er det kødet, der giver den friske, krydrede smag, som er helt

Altaibjergene og sletterne er Razdikhs område, hvor han går på jagt. Nogle gange er han i bjergene op til 2-3 dage.

Foto: Søren Zeuth

særligt på steppen. Tænk på hvor fersk vores industriproducerede kød er, ingen smag, ingen sjæl.

Efter et dejligt måltid og en sang går vi ud for at se, hvordan Turganbek træner sine ørne. Han har to ørne, som han passer med en respekt og værdighed, som man ser hos alle jægere.

Kizirbek bevæger roligt sin venstre hånd henover hovedet for at sætte læderhætten på ørnens hoved igen. Der var ikke noget bytte denne gang, men sæsonen er også først lige startet. Kizirbek står af den lavbenede brune hest og fortæller stolt, at han er begyndt at kunne gå på jagt igen.

Hans tidligere ørn døde for ham, så denne her er kun 5 år gammel.

Han hentede den, da den var knap et år og har trænet den i 4 år. Det er først nu, at den er begyndt at fange enten ræve eller kaniner. De første par år fangede den kun 5-10 byttedyr, men i år er den oppe på 24. Så Kizirbek er glad, det kan kun blive et godt år med fine fangster. Hans afdøde far var en kendt jæger på disse kanter, så der er noget at leve op til, når man kun er 29 år og er klar til jagt.

Jeg er sikker på, at denne tradition med ørnejagt nok skal overleve, for mongoler og kasakher er stolte og pragmatiske folk, der har en styrke og selvtillid, som ingen kan vriste fra dem. Imponerende overlevelse i et umuligt klima, en opdrift og sammenhold, der får isvinteren til at smelte, når det bliver vår. ■

Søren Zeuth

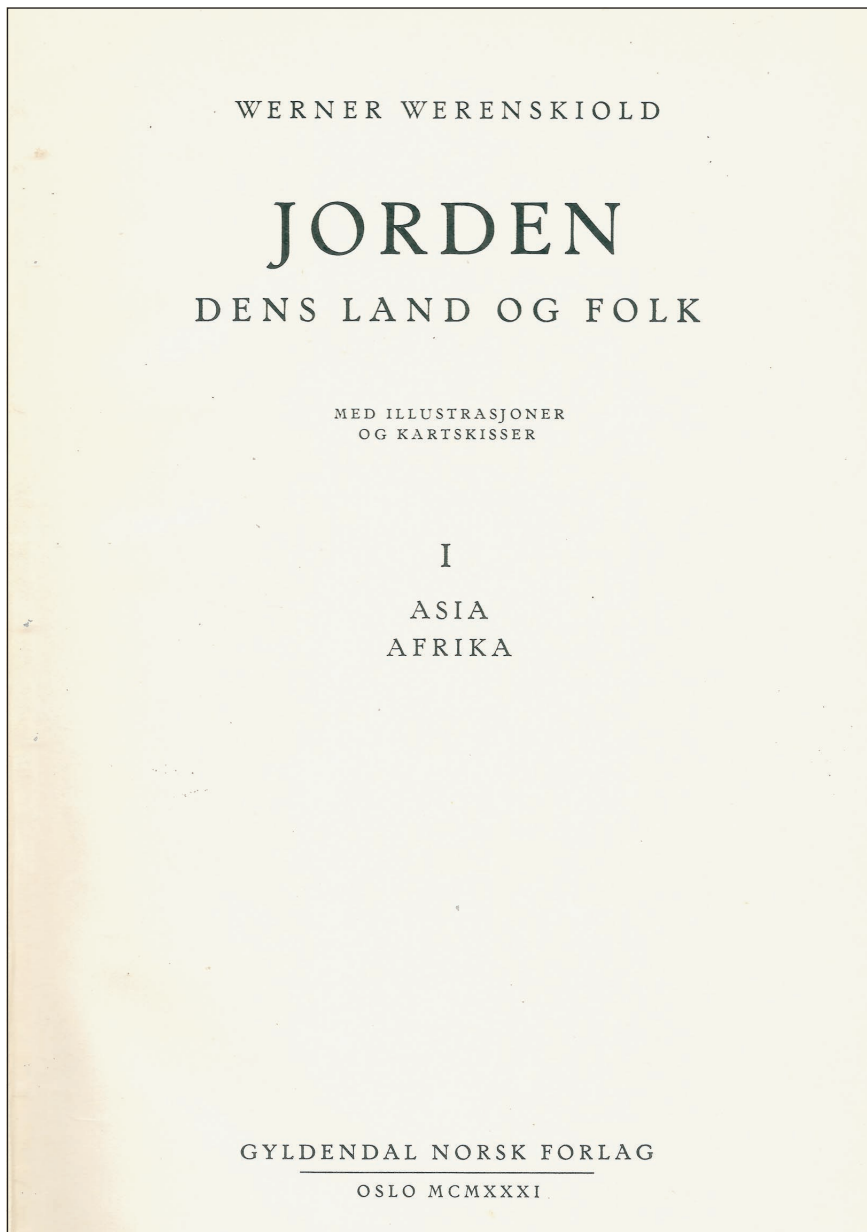
Søren Zeuth

Jeg er fotograf og har rejst en del i den store verden. Jeg er drevet af nysgerrighed på livsmod og overlevelse i særegne egne af verden. Det er min tredje gang i Mongoliet, et land som fascinerer mig eventyrligt: folkets mod, tilgang til verden. Indbyggerne er nomadefolk samtidig med, at de deltager i et moderne demokrati.

I oktober 2017 arrangerer jeg en *Photoworkshop* i Bayan-Ölgii. Jeg udbyder 6-8 pladser i en *Portrait and Landscape Photo Workshop*, hvor vi besøger ørnejægerne for at lave portrætter, overnatter hos dem og skyder landskabsbilleder i Altaibjergene, hvor vi også indkvarteres i en bjerglejr. Du kommer med garanti hjem med nogle gode billeder.

Søren Zeuth / Photographer / guy who makes things happen

Mongoliet

Det uhyre og ubestemte område som kalles Mongoliet strekker sig fra Khingan i øst til Tarbagatai-fjellene i vest – og mellom Sibiria i nord og den kinesiske provins Sinkiang i syd. Flateinnholdet er omkring 4 800 000 km.²¹⁾, med noget slikt som 750 000 mennesker – hver innbygger har da over 6 km.² å bevege sig på. Men det meste land er

ubrukelig²⁾. Det uhyre land er tørt og fattig, med ørkener og stepper, undtagen i fjellene, i nord og vest. Landet er gjennemsatt av fjellrekker, som går nordvest–sydøst, høiest i vest, og som senker sig østover mot ørkenen Gobi; denne er ikke flat, men der er ikke store høideforskjeller. Mot øst faller landet av mot det nordkinesiske og mandsjuriske

lavland; langs platåranden går Khingan-fjellene i en stor bue nordover.

Lengst nord, mot Sibiria-grensen, er der fjell med nakne rygger, dype daler med frodig skog; og åpne sletter innimellem. Der er meget sne i høifjellene, lite i de lave strøk, og nedbøren minsker østover; steppelandene går mot syd og øst over i ørkener. På fjellskråningene rekker skogen så langt øst som til Urga. Gobi i Østmongoliet er sandørken mot syd, steppe mot øst; monsunen skaffer nedbør slik at viddene er pene og grønne om sommeren.

Landet inne i den store bue i Hwanghos løp, Ordos³⁾, er ren sandørken i den nordlige del, men mot syd går landskapet over i løssområdet i Shensi. Lengst nordøst går der lange elver fra fjellene gjennom steppelandet ut til Baikal-sjøen og Amur, ellers er landet uten avløp til havet.

Det er meget kaldt om vinteren og varmt om sommeren i steppen; i Urga, hovedstaden, er middeltemperaturen i juli 17,4 grader – som i Oslo – men januar temperaturen er ÷ 26,6 grader, altså meget lav. Det er ikke lett å klare sig på den treløse steppe i slik kulde: der finnes jo meget lite ved. Syd for Urga ligger fjellet Bogdo-Ula, som er klædd i nåleskog fra fot til topp. Det er den østligste skog i disse trakter.

Lengst i nord lever der eiendommelige stammer, uriankhai eller sojoter⁴⁾, som russerne kaller dem, folk, hvis nærmeste slektninger ferdes langt nord i Sibiria; de holder tamme ren, som de bruker til ride-dyr og til kløv⁵⁾. Nogen mener at disse stammer er blitt igjen mens samojedene drog nordover, andre tror at de nylig har vandret inn i landet. De er iallfall sterkt reduserte, fattige og syke. I hele det nordvestlige Mongoli og ved Jeniseis øvre løp er der tallrike rester etter tidligere høyere kultur, vanningskanaler, grav-

hauger o.s.v., med old-tyrkiske innskrifter; men der er også spor efter enda eldre folk, som man kaller jeni-seier. Kanskje de nulevende jeni-sei-ostjaker i Vestsibiria er den siste rest av et stort folk som før hadde hele landet rundt Altai. I alle fall er det uslere i landet nu enn det var i bronsealderen, forholdsvis. Uriankhai-folkene⁶⁾ lever i et land med store elver, men har ingen båter; skal de over en elv, bruker de flåter. Der er massevis av fisk, men de har næsten ikke fiskegreier. Derimot er de dyktige jegere, og lever av å selge pelsverk. Forresten er de dovne, og meget overtroiske, det vil si, de holder sig til sine trollmenn som har til opgave å besverge de onde ånder.⁷⁾

I 1914 blev Uriankhai annektert av Russland; efter revolusjonen har landet snart vært besatt av mongoler, snart av russere, embedsmenn og kolonister er blitt slått ihjel – nu er landet en slags sovjetrepublikk.

Mongolerne er en ganske annen rase; de drar rundt med sin buskap, og lever i telter – men i de fuktigere land i ytterkantene, mot nord og øst, driver de også endel akerbruk. Den baktriske kamel med de to pukler trasker tålmodig igjennem Centralasias ørkener den dag idag som for 2 000 år siden; det er dog helst langs de store handelsveier. Mongolerne er mest glade i sine hester, og de rider fra de er ganske små, ingen kan tenke sig å gå; om det så bare er imellem to telter i leiren, må en mann komme ridende. Mongolernes telt er laget av filttepper som er bredt utover et stativ av stenger; fornemme folk har store «jurter» med mange rum. Nomader har næsten ingen husflid eller industri, de kan ikke lage sig annet inventar enn det de kan flytte med sig. Filttepper trenges i teltene, lærsekker brukes til vannbeholdere o. s. v. Ellers lever mongolerne av kjøtt, melk og smør; de steker også en slags flate kaker av ugjært deig⁸⁾ – likesom andre no-

mader med liten tid. Jødernes høitid for det usyrede brød var et minne om den tid da hebreerne vandret omkring som nomader, i patriarkenens dager.

Mongolerne er delt i rangklasser: fyrster, adel, geistlighet og de almindelige svarte folk, som det heter. Geistligheten er i dette land blitt en plage; næsten hver tredje mann er lama. Den øverste i Mongoliet var den såkalte «Hutuktu», eller den levende Buddha, i Urga; han regjerte over hele kleresiet, og hadde en overmåte stor mengde livegne, det sies 150 000. Når den levende Buddha døde, blev der sendt et gesandtskap til Tibet for å finne en gutt som kunde etterfølge ham; men kineserne måtte approbere Hutuktuen. Den såkalte lamaisme er en besynderlig blanding av gammel hedendom med buddhisme, den synes å føre til fordummelse og stagnasjon i åndelig henseende, og til fattigdom, usedelighet og elendighet i materiell henseende. Et land hvor tredjeparten av alle mannfolk dovner sig, kan ikke blomstre.⁹⁾

Mongolerne begraver sine døde på den måte, at de – efter en del ceremonier – kaster likene ut til hundene eller legger dem på en stegle til mat for gribbene. Hutuktuen blev begravd i en stensarkofag.

Der finnes en mongolsk litteratur, for en vesentlig del religiøse

Fjell i den mongolske ørken, hvor tallrike levninger av fortidsdyr er funnet i de senere år.

traktater, men også historiske årbøker. Skriften er kommet fra det syriske alfabet, gjennom nestorianere og de uiguriske tyrker, som engang hersket i Østturkestan og Mongoliet; deres etterkommere er sannsynligvis de muhamedanske dunganer. Et annet skriftsystem har mongolerne fått fra Tibet, sammen med lamaismen.

Sproget er agglutinerende, idet en mengde forskjellige endelser kan hektes til samme rot. På det vis fremkommer en stor mengde kasus av substantiver: Nominativ, genitiv, dativ, akkusativ, lokativ, elativ, instrumentalis, komitativ og vokativ.

Foruten i selve Mongoliet bor mongoler også i Østibiria, hvor burjatene innvandret i slutten av 1600-årene. De vestlige mongoler kalles for dsungarer eller kalmyker; en hel del av dem utvandret til Volga-steppene i midten av 17. år-

Brokret religiøs prosesjon ved Buddha-festen i Urga, hovedstaden i Mongoliet, og tidligere sete for den levende Buddha.

hundre, hvor de enda eksisterer. Dsungarene blev sprenget av kineserne i 1732 efter flere voldsomme kriger; siden den tid streifer kalmykkene om i små flokker. En del av dem bor på russisk territorium; selv kaller de sig oirater og de har en slags selvstyre.

De fattige, snilde, fredelige og skiddenferdige mongoler har engang hatt verdenshistorisk betydning. De gjorde sig ikke videre bemerket inntil omkring år 1200. Da lyktes det en genial mann, Djengis-Khan, å samle nomadestammene og organisere en rytterhær, som erobret et større rike enn noget annet før eller senere. Hans far, Yessugai, var høvding for en liten stam-

me. Engang så han en kone som reiste forbi sammen med sin mann; Yessugai likte henne og satte efter paret. Mannen reddet sig unda, men konen blev fanget, og skrek veldig så lenge nogen hørte henne, men siden holdt hun op å skrike og blev gift med Yessugai. De fikk en sønn som het Temudsjin – han kom til verden med en blodklump i hånden. Da gutten var 13 år blev faren myrdet, og enken levde i stor fattigdom i nogen år med sine barn. Eftersom Temudsjin blev voksen, viste han stor energi og gjorde flere bedrifter som skaffet ham berømmelse blandt steppefolkene, små plyndringstog mot andre stammer for å få igjen stjålne hester o. s. v. I løpet av 14 år

Mongoler lager filt til sine telthytter.

hadde han vunnet herredømmet over alle mongolstammene, med det onde eller gode. Atten år gammel skal han ha slått en stor hær av den stamme som hadde drept hans far, og han skal ha latt fangene koke i 80 store gryter; men nomadene frakter ikke med sig store kjeler, og historien er vel opdiktet. Han underla sig den kristne Keraït-stamme – Marco Polo's «Prest Johannes' rike». Nestorianske kristne fantes jo over hele Centralasia.

Omtrent år 1200 holdt Temudsjin et stort rådsmøte ved elven Kerulen; han talte for sine menn og sa, at han var herre over steppene og at hans hær var øvet og vel forsynt, og at han nu vilde krige mot Kina. Det mongolske krigstegn, ni yak-haler på en stang, blev løftet, og høvdingen fikk navnet Djengis-Khan, «storhøvding». Der kom nemlig en fugl og satte sig på en sten og sang «Djengis, djengis, djengis» – tre morgener efter hinannen – hvilket naturligvis var et varsel. Samtidig blev de forente stammer kalt mongoler – det betyr kanskje de stridige.

Dermed begynner mongolernes historie. De indreasiatiske nomadefolk hadde fra gammel tid stor øvelse i rytterkamp, og hadde utviklet en hel taktikk. Rytterne var bevæbnet med spyd, pil og bue. Buene var små men overmåte sterke, omtrent 1 meter lange, men så hårde at pilen fløi mange hundre meter. Hestene var hårdføre og sterke, og mongolerne var vant til å ri fra de var smågutter. Materialet var således bra, der trengtes disiplin og orden, og Djengis-Khan hadde eksersert sine folk i flere år. De fulgte ham med begeistring, det hendte aldri at nogen av hans underanførere sviktet.

I de dager var en rytterhær ganske overlegen over fotfolk i åpent land. Men så var også alle byer på slettelandet omgitt av murer med tårn og bastioner. Det varte ikke lenge før Djengis-Khan skaffet sig allslags moderne beleiringsmaski-

ner, valslynger, katapulter, gresk ild, miner, alle oppfinnelser til å ødelegge og innta befestede plasser.

Selv om de egentlige mongoler var en rå og ucivilisert flokk, er det klart at Djengis-Khan forstod å bruke de siste og nyeste tekniske oppfinnelser, som dengang likesom nu straks blev anvendt i krigsvidenskapen. Han hadde også flinke kanslere, lærde og dyktige folk med tidens beste utdannelse. Mongolerne har åpenbart også hatt udmerket kjennskap til de geografiske forhold i de land de angrep, det er jo grunnlaget for all strategi, og deres planer synes alltid å ha vært vel gjennomtenkt og systematisk utført. Først underla mongolerne sig Nordkina, så tok de tangutenes rike (i det nordøstlige Tibet og tilgrensende strøk nordenfor) og Kara-Kitai-tungusernes rike i Østturkestan. I 1218 drog hæren vestover, mot Shah Mohamed, hersker i Khwarezm (Khiva) og hele Vestturkestan. Tyrkerne blev slått og deres byer erobret; hæren samlet sig foran Samarkand som falt i 1221. Efter de gjengse beretninger blev garnisonene nedhugget straks, byen plyndret og brent, unge folk blev tatt til slaver, – mennene skulde arbeide ved beleiringer, kvinnene er det overflødig å snakke om – resten av innbyggerne blev så slaktet. Slik skal det ha vært i hver eneste by Djengis-Khan erobret! Dette stemmer dårlig med det faktum at mongolerne var overordentlig avholdt i mange land, især Djengis-Khans sønn, Dsjaggatai, som senere hersket i Vestturkestan. Mongolerne tok Persia, og gjorde innfall i Nordvestindia, men der snudde de om fordi det var for varmt. For å undgå epidemier drakk ellers mongolerne bare kokt vann som de hadde med sig på flasker. – En hær gjorde et fremstøt mot vest, helt til Kiev, under Djengis-Khans yngste sønn Tului.

I 1225 vendte Djengis-Khan tilbake til sin hovedstad Karakorum,

halvveis mellom Urga og Uliassutai – nu er der bare ruiner igjen. Næste år marsjerte han inn i Kina, men blev syk og døde, 66 år gammel, i 1227. Han hersket da over landene fra Korea til Ungarn, fra den sibiriske skog til Tibet. Og det merkelige er at denne halvville mann forstod å organisere det veldige rike, så der hersket fred og ro, handelsmenn kunde fare trygt fra Sydrussland til Nordkina. Det umåtelige rike holdtes samlet under Djengis-Khans sønner Oktai og Mangu; Kublai flyttet hovedstaden til Peking, og landene i vest skiltes ut: i øst blev mongolerne buddhister, i vest muhamedanere. Hundre år efter samlet Timur mongolerne igjen, og skulde nettopp falle inn i Kina da han døde (1405).

Timur var en uovervinnelig feltherre, hård og grusom, men også en høit kultivert mann, som beskyttet kunst og videnskap. En av hans etterkommere, Baber, erobret India, hundre år senere igjen. Djengis-Khans slekt holdt sig lengst ved makten i Dsjaggatais rike; landet blev delt i flere khanater, som efter hvert er kommet under russisk styre. Khanen i Khiva og emiren i Bokhara var de siste herskere av Djengis-Khans ætt. De blev fordrevet ved bolsjevikerevolusjonen og landene blev omgjort til sovjetrepublikker.

Herskerne i disse vestlige land var ellers tyrkiske stammer, selv om khanene var av mongolsk avstam-

Mongolsk skjønnhet med den eiendommelige hodepynt.

ning. De egentlige mongoler trakk sig tilbake til sitt steppeland utenfor den store mur, og blev snart like ubemerkede som før, delt i mange små stammer. Snart kom de under kinesisk overhøihet, skjønt de forakter og hater kineserne. – Mongolernes plutselige og glansfulle fremtreden som verdenserobrere er noget av det eiendommeligste i historien. Noget lignende hendte jo under Attila. – Steppefolkenes uimotståelige frembrudd blir av mange satt i forbindelse med klimaforandringer, som før nevnt. I tørre år blir de simpelthen nødt til å søke ut av landet, og dette gikk ikke fredelig for sig. – Det er nu ikke godt å si hvordan dette henger sammen.

I de siste år har der foregått meget rart i Mongoliet; det er naboskapet til Russland som har virket. Kineserne har delt Mongoliet i «det indre» og «det ytre». I det indre Mongoli, langs grensen mot Kina, er der stadig sterkere kinesisk innvandring. Kineserne – eller rettere mandsjuerne – organiserte mongolerne i tropper, «bannere», derav 86

Baron von Ungern-Sternberg, fotografert i Urga. Denne halv-gale eventyrer var diktator i Mongoliet.

i det ytre Mongoli, under fire kha-
ner, og det «indre», 57 bannere, i tre
distrikter.¹⁰⁾

I det indre Mongoli, grenselandet
mot Kina, er der nu mange flere ki-
nesere enn mongoler. Fra de over-
befolkede nordlige provinser, Shan-
tung og Shansi og så videre, flytter
kolonister ut i steppelandet og dyr-
ker op jorden; på det vis brer Kina

nesiske innvandrere har stadig op-
tatt mere og mere land i ytterkante-
ne, og i 1907 var det 90 km. langt og
70 km. bredt. Nu er der vel ikke no-
get igjen av villmarken, som forre-
sten var tilholdssted for røverban-
der. Omtrent 100 km. mot vest lig-
ger ruinene av Kublai Khans som-
merresidens, de 108 templer, som
mongolerne kaller stedet. Marco

Karavane på vei gjennom Mongoliets ørken.

sig utover på den
annen side av den
store mur; landet
her kalles nu
«Ytre Chihli»
istedetfor «Indre
Mongoli». Mon-
golerne er absor-
bert eller fordre-
vet, nomadene
må vike for jord-
brukerne; men
kineserne har og-
så hugget ned
ubarmhjertig all
skog i fjellene,
med de sedvanli-
ge følger. Et om-
råde blev spart,
og lå som en na-
turpark: de kei-
serlige jaktmar-
ker et par hundre
kilometer nord-
nordost for Pe-
king; det var før
et meget stort
areal, men de ki-

Polo beskriver begeistret de stor-
slagne marmorpalasser og herlige
lunder og parker i Xandu, det er
Cheng-te¹¹⁾. Nu er der avskoget, øde
og forfallent. Der finnes ikke spor
av dyrkning nu for tiden, og det har
ikke vært noget jordbruk i genera-
sjoner, til tross for jordens åpenbare
fruktbarhet. Hele byen og omegnen
har vært forlatt siden den siste mon-
golkhan blev fordrevet av kineser-
ne.

På disse kanter må mongolerne
vike for kineserne som er meget flit-
tigere og flinkere og mere energi-
ske; i det ytre Mongoli har russerne
fått stadig mere å si. Den gamle
karavanevei fra Kiakhta, den russi-
ske grenseby, til Peking, går jo forbi
Urga, hovedstaden. Her har kamel-
karavanene ruslet frem og tilbake i
tidens løp, inntil der blev innrettet
automobilrute gjennom ørkenen:
Urga til Kalgan på 4 døgn. – Ander-
ledes var det før.

I 1727 reiste karavanen 16. sep-
tember fra Kiakhta, og kom til Pe-
king 6. januar (ny stil). De hadde
med 1 000 000 ekornskinn, 200 000
røiskatt, 150 000 reveskinn,
100 000 sobler, som blev byttet mot
1 million meter silketøi, og 30 000
pund te o. s. v. til en verdi av hen-
imot 10 millioner kroner. Der deltok
200 mann med 1 650 hester og 637
vogner og 565 stykker hornkveg.
De må vel hatt hjelp av mongoler
som ikke er blitt regnet med blandt
«sjelene». Det er tydelig at russerne
har byttet sibiriske produkter med
de kinesiske, som så senere er blitt
ført vestover igjen til Russland. Alt
for lenge siden er denne karavane-
handel slutt; teen kommer nu over
sjøhavnene, og karavaneteen i Nisj-
nij-Novgorod har først vært en tur i
London. Slik var det i alle fall før
krigen.

Kort tid efter utbruddet av den ki-
nesiske revolusjon erklærte det ytre
Mongoli sig uavhengig og den le-
vende Buddha, Hutuktuen, blev
utropt til keiser. Russerne sluttet

straks forbund med Hutuktuen, og forpliktet sig til å hjelpe til med å holde både kinesiske tropper og kolonister borte fra landet. – Dette vilde kineserne ikke finne sig i uten videre, og efter en del underhandlinger mellem Russland og Kina blev det bestemt at Mongoliet skulde ha selvstyre under kinesisk overhøihet, og at hverken russere eller kinesere måtte komme dit som soldater eller kolonister. Men russerne benyttet anledningen til å sikre sig alskens fordeler, jernbanekonsesjoner o. s. v.

Så kom krigen og revolusjonen i Russland. De russiske konsulter og andre agenter mistet støtten fra hjemlandet; kineserne benyttet anledningen og sendte en troppeavdeling til Urga under kommando av generalen Unge-Su, som han kaltes, til forskjell fra en eldre Su. Han regjerte aldeles tyrannisk. Imidlertid hadde bolsjevikene erobret Sibiria fra de forskjellige hvite «atamaner» som opererte her, og de besatte også grensebyen Kiakhta. En halvgal eventyrer, en baltisk baron Ungern-Sternberg, samlet 1 000 mann og rykket mot Urga, men Unge-Su slo ham tilbake. Russeren kom igjen senere, da det var så kaldt at kinesersoldatene ikke vilde slåss, stormet byen og innførte et nytt skrekke-regimente. Sternberg gjeninnsatte Hutuktuen og drømte om å bli en ny Djengis-Khan, men i det fattige land, avskåret fra tilførsler, hadde han ingen chancer. I begynnelsen var han populær hos mongolerne, og fikk tittel av «fyrste av første rang»; men efter hvert gjorde han sig forhatt ved sin grusomhet. Han slo ihjel kinesere, kommunister og spesielt jøder, – det brydde kanskje mongolerne sig ikke så meget om, men han var også nødt til å utskrive kontribusjoner, det vil si, å plyndre, for å klare sig. Han blev fanget av sovjettropper og skutt i 1921, og en stund efter rykket de røde inn i Urga; Hutuktuen forsøkte å stå sig

godt med dem også, men det nyttet ikke. Nu er der innrettet en sovjetrepublikk – iallfall i prinsippet. Lamaklostrenes og stormennenes livegne er gitt fri, munkene må arbeide for føden – det kan være bra nok. Men det er naturligvis uhyre vanskelig å få tilpasset et helt nytt system til de primitive økonomiske forhold og de middelalderske institusjoner i Mongoliet.

Omtrent samtidig med Ungern-Sternberg kom andre flokker av sprenge «hvite» tropper inn i Vestmongoliet, hvor de drog rundt og plyndret til de blev fanget av de røde, eller rømte til Kina. Nogen større avdelinger av den såkalte Orenburgarmé gikk over grensen og blev avvæbnet av kineserne; de fleste sultet ihjel eller døde av tyfus; en del rømte tilbake til bolsjevikene, ganske få kom til Peking. Resultatet av denne forvirrede «hvite» geriljakrig, med plyndringer, henrettelser, beleiringer og massakrer, var til slutt det, at de hvite blev ansett som de verste av alle sammen.

Fremmede folk er åpenbart lite likt; de amerikanske ekspedisjoner som i flere år arbeidet i Gobi og fant enestående saker, både av geologisk og arkeologisk materiale, blev betydet, at de kunde holde op – mongolerne vilde selv besørge den videnskapelige utforskning av landet. Det

Hutuktu, den levende Buddha i Urga.

blir nu vel ikke noget av på mangfoldige år enda.

Under et fast styre kan sikkerlig Mongoliet utvikles meget, der er gullgruber og andre ting, og store områder kan dyrkes op; men dertil kreves vanningsanlegg. Landet vil allikevel alltid bli fattig og avsides.

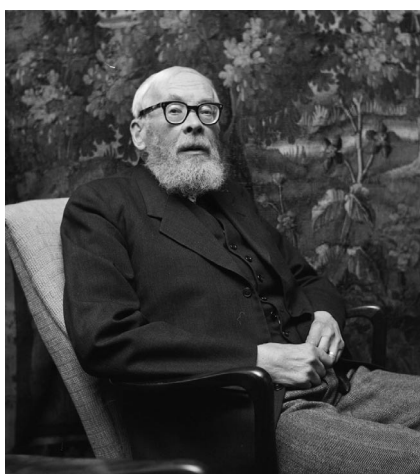
(farveplanche og noter næste side)

Werner Werenskiolds bogværk *Jordens dens land og folk* udkom i hæfteform i årene 1931-34. Bind I omhandler Asien og Afrika, bind II de øvrige verdensdele. Afsnittet om Mongoliet omfatter siderne 188-196 i bind I. Sprog og retskrivning er her gengivet nøjagtigt som i den originale norske tekst.

EN MONGOLSK ADELSDAME

Flettene drages gennem krokete juvelbesatte horn og endene puttes i vakkert arbejdede futteraler av sølv og grå silke. Prikkene på kinnene er tegn på høi rang.

Werner Werenskiöld 1883-1961

Werner Werenskiöld var professor i geografi og bestyrer af Geografisk institutt ved Universitetet i Oslo. Han kortlagde grundfjeldet, udviklede undervisningen i naturgeografi, beskrev landskaber og isbræer på Svalbard og det norske fastland og var en alsidig formidler. Allerede i studietiden arbejdede han for Fridtjof Nansen. Han var universitetsstipendiat 1910-15, docent 1915-25 og professor i geografi ved Universitetet i Oslo 1925-53. Sammen med Aksel Arstal var han bestyrer af Geografisk institutt fra 1917 til han gik af med pension 1953. NBL

Noter

1 4 800 000 km². (Ydre) Mongoliet i dag: 1 566 000 km² = 36 gange Danmark (Danmark = 42.925 km²).

2 ... *det meste land er ubrugelig*. Sådan vil det se ud fra et europæisk landbrugslands side. Ubrugelig var landet ikke for de mongolske nomader.

3 *Ordos*. Dette område ligger i Indre Mongoli, hvor Den Gule Flod (Hwangho) slår en bue. Her kan man se, at artiklen ikke kun handler om staten Mongoliet, men om det geografiske mongolske område.

4 *Sojoter*. Et engang tyrkisk talende folk, lige som tuvanesere, boende lige nord for det vestlige Mongoliet. I nutiden lever de spredt blandt burjater og taler deres sprog.

5 ... *ridedyr og til kløv*. Kløv er den bagage, last, som bindes på rensdyret, på en kløv sadel.

6 *Uriankhai* er mongolsk betegnelse for flere naboskovfolk (Altai Uriankhai, Tuvanar og Yakutter).

7 Werenskiöld er kristen nordmand, og i tidens ånd betegner han fremmede, her mongoler, som værende dovne og overtroiske, fordi han dømmer ud fra sit norske ståsted. Vi som ved selvsyn har været der ved, at mongoler hverken er mere eller mindre dovne og overtroiske end europæiske folk er.

8 ... *flate kaker av ugjært deig*. Mongolerne havde kun mel, når de kunne købe det fra omvandrende handelsmænd. Mon der ikke mere er tale om det tørrede ost, som ligger til tørre på gerens tag.

9 Werenskiöld har tilsyneladende ikke meget til overs for den tibetanske buddhisme, som i folkemunde kaldes »lammaisme«. Werenskiöld har ikke forstået, at religionen gennemsyrrer kulturen. Nomadelivet er ofte så barsk, at der ikke er tid til overs til at udføre religiøse ceremonier. Derfor har man delt det op, så mange familier sender en søn til klosteret for at uddanne sig til lama og varetage familiens religiøse interesser.

10 Manchuerne, som havde magten i Kina 1644-1911, delte Mongoliet i det »Indre« og det »Ydre«.

11 Chengde er i dag en meget aktiv by omgivet af frugtbare marker. Man ser stadig en del af de buddhistiske templer kejseren lod bygge ved byen. Kejserens sommerpalads er nu museum. Det ligger midt i en yndig park med søer og broer.

Rolf Gilberg

Aktuelt

The Mongol Messenger
rapporterer:

Minedriften 11.11.16
Ifølge en netop udkommet rapport fra Ministeriet for Minedrift og Sværindustri er der i øjeblikket udstedt i alt 2.142 undersøgelseslicenser og 1.564 udvindingstilladelser til forskellige mineselskaber. De licenserede arealer udgør samlet 14,7 mio. ha svarende til ca. 9,4% af Mongoliets territorium. Især 19 selskaber i 22 områder udmærker sig ved at være aktive i mineindustrien under en såkaldt PSA-kontrakt (*Product Sharing Agreement*). Ministeriet har bekendtgjort, at der vil blive udbudt undersøgelses- og udvindingslicenser omfattende et samlet areal på 20,9 mio. ha land svarende til 13,3% af Mongoliets territorium.

Tsagaan Sar 06.01.17
Den første dag i Tsagaan Sar (Hvide Måned) – det mongolske månenytår – falder på mandag den 27. februar ifølge Gandanklostret, der er hovedsædet for den mongolske buddhisme. Meddelelsen kom, efter at der var opstået en del forvirring i offentligheden som følge af, at en astrolog, M. Namsrai, havde meldt ud, at Tsagaan Sar ville falde den 28. januar.

Det betyder, at fejringen af dette års Tsagaan Sar begynder den 26. februar i hele Mongoliet i pagt med den gamle tradition *Bituun* (Nytårsaften), hvor månen ikke er synlig. Det kommende år, Hanens år [egl. Ild-Hanens år – *red.*], vil blive stille og roligt, forsikrede N. Amgalan, sekretær i Gandanklostret.

Mongoliet følger både månekalendarer og den gregorianske kalender og fejrer derfor nytår to gange om året. Ifølge den gamle og traditionsrige opfattelse af nytåret fal-

der Tsagaan Sar på forskellige dage i februar afhængig af månehoroskopet.

Datoerne for Tsagaan Sar afviger nogle gange fra andre asiatiske nationers, fordi Mongoliet følger anvisningerne i den tibetanske kalender, hvilket også bevirker, at nogle mongolske astrologer udpeger forskellige datoer. Landet har dog valgt at følge den dato, som fastlægges af Gandanklostret, der anbefaler offentligheden at se bort fra forvirrende udsagn fra tilfældige astrologer, som ikke følger den af staten blåstemplede metode.

Foto: Rasmus Degnbol

Rensdyr 13.01.17
Bestanden af rensdyr i Khövsgöl Aimag har været stigende gennem de seneste år. Nu er den ifølge en optælling fra slutningen af 2016 nået op på 2040 dyr, hvilket er 185 dyr eller 9,9% højere sammenlignet med forrige år. Rensdyrbestanden, som talte over 2000 dyr i 1970'erne, faldt til 926 ved udgangen af 2007 og indvarslede dermed bestandens totale udryddelse.

Takket være en stor indsats af både de centrale og lokale myndigheder er antallet nu tilbage på 2000 dyr. Præsident Elbegdorjs dekret om at yde bistand til rensdyrhyrderne har givet dem forbedrede indtjeningsmuligheder og et fald i salget af deres rensdyr. Dertil kommer, at et projekt, der har haft til formål at forbedre rensdyravlen ved at indføre rensdyr fra nabolandene, har givet gode resultater i Khövsgöl-området.

Kartoffelchips 13.01.17
Kartoffelavlervirksomheden *Elit Ur* i Khushaat Sum, Selenge Aimag, indleder snart en produktion af kartoffelchips, som især børn holder meget af, og som for det meste importeres fra Kina. Firmaet har etableret fabrikken for at holde produktionen inden for landets grænser og dermed begrænse pengestrømmen ud af landet.

»Vores fabrik, der har maskiner af tysk fabrikat, har kapacitet til at producere 50 ton chips og franske kartofler om året. Vi regner med at kunne leverede kartoffelchips i en mængde svarende til 20% af den samlede import af chips. Der skal ansættes 20 medarbejdere, som vi prøver at skaffe fra lokalområdet«, sagde firmaets direktør S. Nyamjav.

Elit Ur producerer udelukkende læggekartofler, som leveres til hele Mongoliet. Dyrkningsmetoden bygger på hollandske principper med maskiner fra Tyskland. Derved opnås et højt udbytte. Sidste år tilplantede farmen 50 ha land og høstede i alt 1206 ton. Virksomheden producerer seks sorter 1. klasses læggekartofler og forsyner 260 sum i 21 aimag.

Præsidentvalg 27.01.17
Det mongolske parlament har vedtaget, at præsidentvalget i 2017 skal finde sted den 26. juni. Mongoler med ophold i udlandet skal registrere deres stemmer den 10. og 11. juni. Ifølge den mongolske forfatning skal en præsidentkandidat være mongolsk statsborger, være mindst 45 år gammel, have boet i Mongoliet i mindst 5 år forud for valget og være medlem af et politisk parti, der er repræsenteret af mindst ét medlem i parlamentet.

Den siddende præsident Ts. Elbegdorj blev valgt til embedet i 2009 som den fjerde præsident i Mongoliet og symbol for nationens enhed. Han genvalgte i 2013.

Foto: B. Chadraabal

Dalai Lama på religiøst besøg

Hans Hellighed den 14. Dalai Lama aflagde et religiøst besøg i Mongoliet 18.-23. november 2016. Bag invitationen stod en kreds af mongolske buddhister og Gandanklostret. Den nuværende Dalai Lama, Tenzin Gyatso, besøgte første gang Mongoliet i 1979. Hans niende og seneste besøg startede fredag den 18. november, da han blev budt velkommen i Chinggis Khaan Internationale Lufthavn af D. Chojamts, Gandanklostrets Khamba Lama.

Dagen efter viste Dalai Lama sig foran Janraisigtemplet, hvor han hilste på den fremmødte forsamling og sagde: »Tibetanere og mongoler har i århundreder været åndeligt forbundne. Det er dejligt at se jer alle sammen igen. På trods af kulden håber jeg, at I bevarer jeres åndelige varme og hengivenhed.« Den næste dag gav Hans Hellighed en enestående belæring i Buyant-Ukhaa-centret overværet af omkring 12.000 mongolske buddhister og munke samt udenlandske tilhængere. Han sagde bl.a.: »Jeg priser jeres loyalitet og troskraft. Jeg har besøgt mange vestlige lande, og

selv i disse højt udviklede samfund er folk ulykkelige. På trods af den materielle udvikling, vi ser overalt i verden, savner menneskene ro i sindet. Indre fred er til gavn for alle.«

I Dalai Lamas program indgik også hans deltagelse i en international konference og et dialogmøde, som blev afholdt under overskriften »Buddhistisk videnskab og naturvidenskab«. På mødet var der indlæg med emner som »Værdien af buddhistisk morallære i nutidens mongolske samfund«, »Kvantefysik og buddhistisk visdom« samt »De nyeste resultater inden for de biologiske videnskaber og buddhismen«. Mere end 1000 deltagere, videnskabsfolk, internationale repræsentanter, akademikere og studerende, var til stede ved dialogmødet. Under besøget gav han også en forelæsning især henvendt til ungdommen under overskriften »Universelle værdier og buddhismen i det 21. århundrede«. Han opfordrede de studerende til at prioritere deres uddannelse.

Forud for besøget havde en talsmand for det kinesiske udenrigs-

nisterium ved et pressemøde forsøgt at presse Mongoliet til at aflyse Dalai Lamas besøg. Dertil havde udenrigsminister Ts. Munkh-Orgil sagt, at den mongolske regering »intet havde at gøre med besøget«. Han havde endvidere udtalt: »Dalai Lamas niende besøg er en ren religiøs gestus som svar på en invitation fra det mongolske Gandantegchenlin Kloster.«

For at modtage Dalai Lamas belæring var mange mennesker fra fjerntliggende provinser rejst til Ulaanbaatar sidste søndag. Khamba Lama tilføjede: »Hans Hellighed har tidligere måttet takke nej til flere af vores invitationer på grund af de internationale forhold. Der er altid en klar hensigt med hans besøg i Mongoliet. Han giver buddhistiske belæring og kaster glans over de mongolske buddhister ved sin tilstedeværelse. Hans Hellighed beskæftiger sig ikke med politik, når han besøger Mongoliet.«

Kh. Aminaa

The Mongol Messenger
47(1322):1 – 25.11.16

HISTORICAL BUILDINGS IN ULAANBAATAR

State Academic Theatre of Opera and Ballet facts

Opera and Ballet Theatre during the 1950s

Opera and Ballet Theatre today sitting on the southeast of the Central Square

Bygningen, der huser Statsakademiet Teater for Opera og Ballet, er et af de større byggeprojekter, der blev opført i kølvandet på anden verdenskrig som led i genopretningen af den mongolske hovedstads centrum. På trods af regeringens beslutning i 1940 om at opføre et nationalteater, blev byggeriet i første omgang udsat til anden halvdel af 1940'erne som følge af Den store Patriotiske Krig. I juni 1946 blev grundstenen til byggeriet lagt ved en ceremoni, som blev overværet af lederne af Den mongol-

ske Folkerepublik Kh. Choibalsan og Yu. Tsedenbal.

Bygningens stueetage blev projekteret af den tyske arkitekt Gerhard Kosel, som på det tidspunkt levede i Sovjetunionen. Han måtte flygte fra sin hjemby i Tyskland, da nazismen spredte sig i fædrelandet. Siden fik han arbejde i en virksomhed i det fjernøstlige Rusland, da han pludselig modtog et brev fra J. Sambuu, den mongolske ambassadør til Sovjetunionen, hvori ambassadøren beskrev projektet. Fra mongolsk side

havde man anmodet den sovjetiske regering om at yde bistand ved opførelsen af et nyt opera- og balletteater, og de sovjetiske myndigheder havde efterfølgende arrangeret det således, at den tyske arkitekt skulle tegne hele bygningen. I brevet skrev den mongolske ambassadør, at det nye hus skulle svare til et teater i Leningrad (i dag Sankt Petersborg), som Kosel havde skrevet en bygningshistorisk artikel om.

I perioden 1946-48 opførtes teaterbygningen af håndværkere fra re-

geringens bygningsdepartement og japanske krigsfanger. Værd at bemærke er, at træet til panelerne i bygningen blev hentet fra en skov ved Tuulfloden nær Ulaanbaatar. I 1968 ankom Kosel, nu som viceminister for byggeri i Østtyskland, til Ulaanbaatar for at besigtige resultaterne af sine byggeprojekter i byens centrum. Efter hjemkomsten skrev arkitekt Kosel en artikel for avisen *Neues Deutschland* om historien bag stats-teatrets tilblivelse.

② The Mongol Messenger 37/16

To udenrigsministre taler i telefon

Den 24. januar 2017 havde den mongolske udenrigsminister en telefonsamtale med sin kinesiske modpart.

Udenrigsminister Ts. Munkh-Orgil bekræftede Mongoliets uforsværgelige støtte til ét-Kina-politikken og landets mangeårige holdning i forhold til at betragte Tibet som en uadskillelig del af Kina, og at alle Tibet-relaterede spørgsmål er at betragte som Kinas interne anliggender. Han betonede også, at gensidig respekt for hinandens vitale interesser var et fundamentalt princip for udviklingen af de bilaterale relationer mellem de to lande. Han fortsat-

te med at udtrykke sin regerings beklagelse over, at Dalai Lamas besøg i Mongoliet på invitation af Gandanklostret havde skadet de venskabelige forbindelser mellem Mongoliet og Folkerepublikken Kina.

Vedrørende sagerne om Dalai Lamas besøg i Mongoliet og identificeringen af den 10. Bogdo Jebtsundamba genbekræftede han den mongolske regerings standpunkt, som det er blevet gengivet i den mongolske presse, og understregede den afgørende vægt Mongoliet lægger på udbygningen af de venskabelige forbindelser og samarbejdet med Folkerepublikken Kina.

Udenrigsminister Wang Yi bemærkede, at den stabile udvikling af de kinesisk-mongolske relationer var af vital interesse for de to lande og deres folk. Han fortsatte med at sige, at Kina havde bemærket den mongolske regerings holdning til spørgsmålet, herunder den mongol-

ske regerings forsikring om, at Dalai Lama ikke ville få tilladelse til at besøge Mongoliet i den nuværende regeringsperiode. Han udtrykte sin anerkendelse af den mongolske regerings konstruktive bestræbelser på at respektere Kinas vitale interesser og afbøde konsekvenserne af det negative anslag mod de kinesisk-mongolske relationer med henblik på en yderligere styrkelse af forholdet mellem de to lande.

De to udenrigsministre afsluttede deres samtale med et fælles ønske om at fortsætte det gensidigt fordelagtige samarbejde mellem de to lande i overensstemmelse med det omfattende strategiske mongolsk-kinesiske partnerskab.

Mongoliets
Udenrigsministerium
24.01.17

25 års fængsel for mordet på S. Zorig

Efter 5 dages lukkede retsmøder i sagen om mordet på Sanjaasuren-giin Zorig afsagde retten sin dom den 27. december 2016. Retten dømte hver af de tiltalte B. Sodnomdarjaa, T. Chimgee og Ts. Amgalanbaatar, alle fra Orkhon Aimag, til mellem 24 og 25 års fængsel.

Ifølge familierne til de anklagede B. Sodnomdarjaa og T. Chimgee var mistanken faldet på de to baseret på udtalelser af Ts. Amgalanbaatar under forhørene. Familierne forklarede, at Ts. Amgalanbaatar, som var i gang med at afsone en fængselsdom for mord på dømt længe inden retssagen, kan have indgået en tilståelsesaftale med anklagemyndigheden.

Zorig Sanjaasuren, som var Trafikminister, parlamentsmedlem og den stærkeste kandidat til statsministerposten, blev fundet død i sit hjem den 2. oktober 1998 i en alder af 36 år.

Som leder af den demokratiske bevægelse i Mongoliet og den fredelige overgang til demokrati i begyndelsen af 1990'erne blev S. Zorig hyldet som »Demokratiets gyldne Svale«. Siden det formodede attentat har samtlige regeringer gennem tiden lovet den mongolske befolkning en endelig opklaring af sagen.

Ifølge en uofficiel kilde blev der indkaldt flere end 10 vidner. Kilden har imidlertid været afskåret fra at nævne vidnernes navne grundet loven om vidne- og offerbeskyttelse.

Sagen blev behandlet af dommerne M. Aldar, B. Munkh-Erdene og S. Oyunchimeg. Advokaterne var L. Munkhtur, S. Oyuntsetseg, D. Dashdorj og L. Enkhsaikhan. B. Batjargal og J. Sandagsuren deltog i retssagen som repræsentanter for

anklagemyndigheden. Ved afslutningen af retssagen, og som de sidste ord inden domsafsigelsen, skal B. Sodnomdarjaa og T. Chimgee efter det oplyste have sagt, at anklagerne mod dem var falske.

De dømte for mordet på S. Zorig, Ts. Amgalanbaatar, B. Sodnomdarjaa og T. Chimgee.

Generalanklagerens redegørelse for sagen

Under behandlingen af udnævnelsen af B. Amgalanbaatar til embedet som vicegeneralanklager ved det mongolske parlaments ordinære samling den 28. december 2016 stillede enkelte parlamentsmedlemmer spørgsmål til anklagerens konklusioner i sagen om mordet på S. Zorig

Generalanklager M. Enkh-Amgalan svarede: »Anklagemyndigheden anså sagen som fuldt opklaret og tog den videre til retten. Efter 5 dages retsmøder blev de tiltalte fundet skyldig. Sagen kan appelleres til en højere retsinstans. Som konsekvens af anklagemyndighedens konklusioner blev de sigtede kendt skyldige i mordet på S. Zorig og fire andre personer for at dække over forbrydelsen. Afgørelsen vil blive stadfæstet efter appelrettens behandling af sagen.«

S. Oyun sår tvivl om dommens gyldighed

Afdøde S. Zorigs yngre søster og tidligere medlem af parlamentet, S. Oyun, havde krævet en retssag for åbne døre. Hun var ikke selv til stede i retten, fordi hendes krav ikke var blevet opfyldt. Efter domsafsigelsen udsendte hun følgende meddelelse den 28. december, hvor hun redegjorde for sit standpunkt.

S. Oyun: »Vi – sagens ofre – betvivler gyldigheden af dommen. Sagen blev klassificeret som en statshemmelighed, hvorfor den blev behandlet for lukkede døre. Hverken anklagemyndigheden eller retten accepterede vores krav om åbne døre og at gøre de retsforhandlinger, som ikke berørte statshemmeligheder, offentlige.

Vores advokater, der repræsenterede ofrene i sagen, fik mulighed for at fremføre vores synspunkter. Vi mener, at sagen om bagmændene bag planlægningen af mordet ikke er afsluttet med denne sag«, udtalte hun i den officielle meddelelse.

De afdødes familier og offentligheden har forlangt, at attentatets bagmænd afsløres.

Ifølge seneste nyt betragtes sagen om Ts. Amgalanbaatar og de to andre som en særskilt sag i forhold til den organiserede likvidering. Der er oprettet en arbejdsgruppe, der skal undersøge planlægningen af mordet på S. Zorig. Arbejdsgruppen består af folk fra opklaringsenheden i den centrale efterretningstjeneste og politiets afdeling for opklaring af grov kriminalitet.

B. Amarsaikhan
The Mongol Messenger
01(1328):5 – 06.01.17

Nomadekulturen og den grønne udvikling

T. Chuluun: Mongolerne er fortrolig med begrebet Grøn Udvikling.

Forestillingen om grøn udvikling er på ingen måde fremmed for mongoler. Fundamentet for Mongoliets nomadiske civilisation er et liv præget af ikke-materialisme, effektivitet, genanvendelse og en affaldsfri udnyttelse af naturens ressourcer. »Det er årsagen til, at Mongoliet vil være i stand til at udvikle en grøn civilisation ved at producere varer baseret på en højt udviklet, moderne teknologi«, sagde prof. T. Chuluun, direktør for Institut for Bæredygtig Udvikling ved Mongoliets Nationale Universitet.

Mongoliet har formuleret sine grønne energimål for årene 2020 og 2030. Man har vedtaget, at 20% af det totale indenlandske energiforbrug skal komme fra vedvarende energikilder i 2020; i 2030 skal man op på 30%. Det er især inden for vindenergien, at Mongoliet har store muligheder. For tiden kommer den største andel af vedvarende energi fra vindmølleparken *Salkhit*, som genererer 5% af den samlede energiproduktion i Mongoliet.

»Efter realiseringen af projektet '100.000 ger med solceller' har landbefolkningen fået adgang til elektricitet. Vandkraftprojekter som fx *Tashir* spiller også en vigtig rolle.

De rigelige vandressourcer i det nordlige Mongoliet gør, at det er mest hensigtsmæssigt at etablere vandkraftværker her. Det er derfor meget uheldigt, at opførelsen af kraftværket ved Eg-floden er løbet ind i vanskeligheder [må ikke forveksles med vandkraftværket i Erdenebulgan – *red.*]. Vedvarende energi er vejen til at reducere udledningen af CO₂«, understregede T. Chuluun.

»Desuden regner man med, at den gennemsnitlige levealder vil øges til 72 år i 2020 og 75 år i 2030. Den er i øjeblikket 69 år med 73 for kvinder og 65 for mænd. For at nå målet, har man iværksat forskellige programmer til at forlænge mænds levealder«, sagde han.

Om sin deltagelse i *Global Green Growth Week*, der blev afholdt i Sydkorea i september 2016, sagde T. Chuluun: »Arrangementet havde deltagelse af flere end 10 personer fra banksektoren, infrastruktur og videnskab, hvilket understreger det høje aktivitetsniveau, der præger den grønne udvikling i Mongoliet. Jeg var personligt glad for vicepræsidenten for Sammenslutningen af de mongolske Banker, D. Tumurkhuus præsentation. Bankernes støtte til private projekter inden for grøn teknologi peger fremad.«

Han fortsatte: »Grøn udvikling er ensbetydende med en livsstil, hvor man sparer på ressourcerne. For eksempel er den mongolske ger en meget hensigtsmæssig, let, transportabel og billig bolig. Den nomadiske civilisation er et mongolsk *brand*. Man kan med rette kalde den nationale strategi 'Grøn Civilisation', som er baseret på den nomadiske civilisation, for Mongoliets helt eget *brand*. Det er vigtigt for os

at bevare og udvikle vores nationale identitet og økosystem.«

»Vi må skabe udviklingsstrategier, der ikke ødelægger den vilde fauna og naturen. For eksempel kunne vi udvikle Altaibjergene og det store plateau som den nomadiske civilisations kerneland med referencer til den nationale kulturarvs fundsteder. Her vil jeg især fremhæve Bukhan Khaldunbjerget og floddalen Onon-Balj som særlig vigtige for den nationale kulturarv. Derudover kunne Mongoliet udvikle naturlige kulturarvsområder i Gobiørkenen, antilopestepperne og rensdyrbestanden som i fællesskab ville *brande* os som et land med en unik grøn natur, kultur og historie.«

På Institut for Bæredygtig Udvikling ved Mongoliets nationale Universitet arbejder man i øjeblikket med et projekt, der kombinerer husdyrproduktion med grøn udvikling.

»Mongoliet forsøger i disse år at indarbejde reduktionen af CO₂ og klimatilpasning i sin grønne udviklingspolitik. Den globale opvarmning bidrager til at gøre Mongoliet mere tørt. Det har en negativ effekt på økosystemernes evne til at regenerere, medvirker til ørkenspredning og udtørring af kilder, som direkte påvirker de mongolske hyrder. Migreringen til Ulaanbaatar og andre byer har ført til luftforurening, arbejdsløshed, knaphed på bynære græsningsarealer og problemer med den offentlige service. Vi arbejder med at finde løsninger på disse vanskelige spørgsmål«, sluttede professoren.

B. Oyundelger
The Mongol Messenger
45(1320):5 – 11.11.16

DMS nyt

Årsrapport 2016

Bestyrelsen

Efter den ordinære generalforsamling lørdag den 5. marts 2016 konstituerede bestyrelsen sig som følger:

Ann Fenger Benwell (suppleant)
 Elisabeth Victoria Friis
 Anita Garbers
 Bettina Gram
 Michael Haslund-Christensen
 Lars Højer (webmaster)
 Jan Koed (kasserer)
 Henrik Madsen (formand)
 Bulgan Njama (næstformand)
 Morten Axel Pedersen (suppleant)
 Henrik Bo Thrane (sekretær)

På generalforsamlingen blev den afgående formand Rolf Gilberg udnævnt til æresmedlem nr. 3.

Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsens arbejde i 2016 har været præget af drøftelser om, hvordan man kan udvikle Dansk Mongolsk Selskab på en måde, så man dels kan fastholde de nuværende styrker og aktiviteter, dels igangsætte nye aktiviteter og tiltrække nye medlemsgrupper. Endvidere er der foretaget en række tiltag, som skal konsolidere økonomien tilpasset en fremtid, hvor der ikke påregnes samme administrationsbidrag fra NGO-projekterne.

Med hensyn til NGO-projektet *Styrkelse af Partnerskabsnetværk i Mongoliet* er det efter grundige drøftelser besluttet, at med udløbet af bevillingen fra CISU er det også tiden at afslutte Dansk Mongolsk Selskabs finansielle involvering i projektet.

Det sker ved, at der via selskabets indsamlede fondsmidler bevilges en overgangsfinansiering på 535.000 kr. i perioden 2017-18.

Derefter forventes projektet at være selv bærende.

I forbindelse med de gennemførte NGO-projekter har DMS erhvervet en lejlighed i Ulaanbaatar, som anvendes af projekterne. Der vil blive aftalt en fortsat brugsret for NTS til lejligheden i Ulaanbaatar (samt lånemulighed for DMS), og der tages fornyet stilling til dette spørgsmål i 2018.

Da det er en vigtig del af selskabets identitet at gennemføre projekter i Mongoliet, er bestyrelsen interesseret i at bakke op om nye projekter i det omfang, der kan skaffes finansiering til det.

Medlemmer

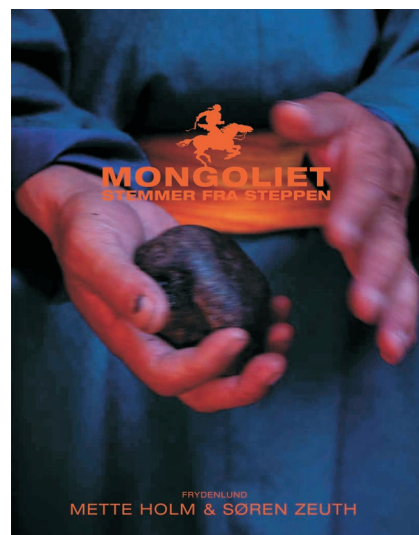
I forhold til de tidligere års konstante medlemstal på lige under 200 medlemmer faldt medlemstallet til 179 pr. 1. januar 2017. Der var en tilgang af nye medlemmer på 6 i årets løb. På grund af udmeldelser, dødsfald og kontingentrestancer blev 21 medlemmer slettet af medlemslisten. Medlemstallet fordeler sig med 3 æresmedlemmer, 108 enkeltmedlemmer og 34 husstandsmedlemskaber.

Medlemsoversigt

	2015	2016	2017
Indre København	59	58	58
Storkøbenhavn	40	33	28
Nordsjælland	17	20	19
Hovedstadsomr.	116	111	105
Bornholm	1	1	1
Sjælland	21	22	18
Fyn	13	13	15
Jylland	38	40	34
Provinsen	76	73	68
Grønland	4	4	4
Europa	2	2	2
USA	1	1	0
Total	196	194	179

Medlemsmøder

Hvor ikke andet er nævnt, blev møderne afholdt i vores sædvanlige mødelokale i Medborgerhuset på Danasvej 30B, Frederiksberg.

Bogen formidler et levende indtryk af Mongoliets udvikling gennem de seneste 25 år, fra en kommunistisk ét-pariti-stat til et parlamentarisk demokrati med markedsøkonomi. Desuden beskriver bogen de grundlæggende træk ved den mongolske kultur. Overfør 200 kr. til bankkonto 1551-7841582 eller MobilePay Jan Koed 23421128, så vil du modtage bogen portofrit i løbet af få dage. Husk afsenderadresse!

- Medlemsmøde 134
6. februar, kl. 15-17

Projekt Khovsgol Andelsmejeri

Chalotte Vad og Sten Holmgaard Sørensen fortalte om *Khovsgol Dairy Project*, der er den første aktivitet, som den nystartede forening *Mejerifolk uden Grænser* har involveret sig i. Chalotte berettede om ideens undfangelse, og hvordan hun arbejdede videre med den, mens Sten redegjorde for de mejerifaglige udfordringer baseret på en studietur til Khövsgöl Aimag i juli 2015. (30 deltagere)

- Medlemsmøde 135
5. marts, kl. 15-22

Generalforsamling og Forårsfest

Under ledelse af dirigent, Kurt L. Frederiksen deltog 40 medlemmer i den ordinære generalforsamling. Referat fremgår af Ger 95, side 22.

Bökh – mongolsk brydning

Efter generalforsamlingen viste Fie Porsmose og Nanna Borup deres

nye dokumentarfilm om mongolsk brydning og fortalte om, hvordan filmen var blevet til og om oplevelser undervejs i filmens tilblivelse i sommeren 2015. De to unge, entusiastiske filmmagere gav sammen med filmen et frisk nyt billede på brydning i dagens Mongoliet.

Forårsfest

Til sidst nød de fremmødte 40 medlemmer og 7 børn en dejlig festmiddag arrangeret af Anita Garbers og Henrik Bo Thrane.

- *Medlemsmøde 136*

9. april, kl. 15-17

Tilbage til Bulgun Tal

Jan Koed viste billeder og fortalte om *Den 5. Danske Centralasiatiske Ekspedition til Mongoliet*. Der blev berettet om den historiske baggrund for ekspeditionen og ekspeditionsdeltagernes lange rejse gennem de naturskønne områder i det nordvestlige Mongoliet. Den gamle forsøgsgårds placering blev forsøgt stedfæstet og en mindesten rejst over de danske pionerer, der bosatte sig i området i årene 1923-36. (40 deltagere)

Mette Strand Gjerløff gav medlemmerne et levende indblik i, hvad der foregår bag kulisserne i et internationalt topmøde.

- *Medlemsmøde 137*

6. oktober, kl. 16.30-18.30

Café Globen, Turesensg. 2B, Kh. K
ASEM-topmødet

og dansk-mongolsk samarbejde

Mette Strand Gjerløff, chefkonsulent i Udenrigsministeriet, holdt et oplæg om sommerens ASEM-top-

møde i Mongoliet, hvor Danmark var repræsenteret ved udenrigsminister Kristian Jensen. Mødet gav et spændende indblik i, dels hvordan Mongoliet flot havde løftet det praktiske ansvar for det store topmøde, dels hvordan den svære rolle som vært og mødeleder blev afbalanceret mellem de to stærke naboer Kina og Rusland. (25 deltagere)

- *Medlemsmøde 138*

5. november, kl. 16-18

Socialt Partnerskabsnetværk

– status og fremtidsudsigter

Siden 1997 har Dansk Mongolsk Selskab været engageret i socialt arbejde i Mongoliet. Det seneste 4-årige projekt, *Styrkelse af Partnerskabsnetværk i Mongoliet*, udløb med udgangen af 2016. Bulgan Njama, projektleder, redegjorde for de opnåede resultater og satte pejlemærker ud for den fremtidige overgang til en selv bærende projektudvikling. Fra Mongoliet deltog Tungalag Nyamaa, formand for Mongolsk Dansk Selskab, samt Oyunsuren, projektrådgiver, og Oyungerel, regnskabsfører. (25 deltagere)

Mongolsk Filmuge i Cinemateket

Det sidste jubilæumsarrangement, *Mongoliet på film*, løb af stablen den 11.-16. februar 2016 efter grundig forberedelse af Elisabeth Victoria Friis og Nis Grøn fra Dansk Mongolsk Selskab. Kurateringen og fremskaffelsen af filmene skete i et tæt samarbejde med *Arts Council of Mongolia* og *Det Danske Filminstitut*.

Filmugen blev indledt med gallapremiere og reception i Cinemateket i København med visning af den mongolske 60'er-farce *Before Rising Up the Rank* og Hosos *Yellow Colt*. Der blev i alt vist 6 film med et samlet tilskuertal på ca. 385, som fik et spændende indblik i bredden og brydningerne i et spirende mongolsk filmmiljø og mulighed for

På medlemsmødet den 5. november uddelede Tunga på vegne af MDS/NTS medaljer og takkediplomer til medlemmer af Dansk Mongolsk Selskab, som har gjort en særlig indsats for samarbejdet med vores mongolske partnere. Blandt diplommodtagerne var regnskabsfører Leif F. Petersen, som nu har givet stafetten videre til Povl Anker Andersen.

dialog med de besøgende filmfolk fra Mongoliet.

Endvidere blev der knyttet forbindelser mellem det danske og mongolske filmmiljø. Filmproducer Ariunaa Tserenpil og filminstruktør Hosobu blev inviteret til møder i *Den Europæiske Filmhøjskole* i Ebeltoft, *Aarhus Filmværksted* og *Den Danske Filmskole*.

Koncert med Khusugtun og Asiatisk Kultur Festival

Khusugtun, som bl.a. har spillet i *Royal Albert Hall* i London, optrådte på en varm sommeraften den 2. juni for knap 200 begejstrede publikummer i Christians Kirke i København. *Khusugtun* er en gruppe på seks mongolske folkemusikere, som optræder med det formål at bringe traditionel mongolsk musik ud til resten af verden. Koncerten var arrangeret af *Musik & Sang* i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab og Mongoliets Konsulat i Danmark. Mongoliets ambassade i Stockholm sørgede for ensembles rejsse til og fra Ulaanbaatar og opholdet i både Danmark og Sverige.

Khusugtun spillede udover koncerten i Christians Kirke tre minikonserter under *Asiatisk Kultur Festival* i Havneparken på Islands

Brygge i København den 3.-4. juni 2016. DMS og ambassaden deltog i festivalen og havde arrangementets flotteste stande med henholdsvis en mini-ger og en stort telt, se Ger 96, side 22.

Regnskab

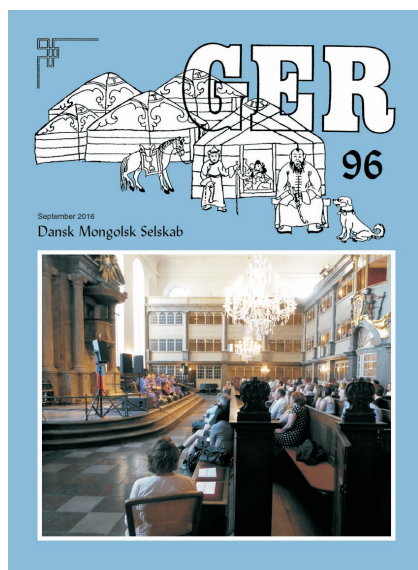
I lighed med sidste års beretning er årsregnskabet for 2016 opdelt i selskabets normale driftsregnskab og et særskilt regnskab for jubilæumsåret 2015, som havde aktiviteter ind i 2016, primært den mongolske filmuge i Cinemateket. Det samlede resultatet for jubilæet blev et overskud på 5.720 kr. I alt overførtes i perioden 2013-16 120.000 kr. fra selskabets opsparede midler til jubilæumskontoen. Øvrige indtægter og udgifter fremgår af jubilæumsregnskabet side 30.

Det ordinære regnskab gengivet på modstående side blev ekstraordinært præget af en overførsel på 25.000 kr. til jubilæumskontoen, hvilket udløste et underskud på 9.882 kr. Indtægten fra kontingenter steg med 1.450 kr. i forhold til 2015 på baggrund af en stigning i kontingentet på 25 kr., der i nogen grad opvejedes af et vigende medlemsantal. Administrationsbidraget blev nedsat med 5.000 kr. til 35.000 kr. For 2017 og 2018 har bestyrelsen besluttet, at dette beløb sættes yderligere ned til 15.000 kr. årligt, hvilket sætter selskabets fremtidige økonomi under pres.

På udgiftssiden bemærkes, at trykkeudgiften til Ger faldt med 12.795 kr., hvilket skyldes, dels at trykudgiften pr. nummer er forhandlet ned, dels at der kun blev udgivet 3 numre i 2016 mod normalt 4 numre. Dette betyder også, at portoudgiften faldt. Udgifterne til møder og repræsentation var stadig præget af jubilæumsfejringen. De samlede udgifter på 77.232 kr. påregnes at falde væsentligt i 2017. Der budgetteres med et beskedent overskud for regnskabsåret 2017.

Medlemsbladet Ger

I regnskabsåret 2016 udgav Dansk Mongolsk Selskab 3 numre af Ger, numrene 94 (feb.) med 28 sider, 95 (maj) med 28 sider og 96 (sep.) med 32 sider, i alt 88 sider A4 i farver. I 2017 planlægges udgivelse af ligeledes 3 numre med et samlet sidetal på 96.

Ger 96 bragte en reportage fra det mongolske ensemble Khusugtuns gæstespil i Christians Kirke på Christianshavn 2. juni.

Samtlige ældre numre af Ger på nær den seneste årgang kan findes på Dansk Mongolsk Selskabs hjemmeside, hvor de er tilgængelige for alle og kan downloades. Redaktionen er som altid interesseret i at få tilsendt relevant stof til bladet, som produceres af Jan Koed i samarbejde med den øvrige redaktion (Rolf Gilberg, Bettina Gram og Bulgan Njama) og forfatterne.

Hjemmeside

Ud over mindre rettelser af visumoplysninger og lignende har hjemmesiden i det forgangne år hovedsageligt været brugt til at opdatere nyheder ifm. medlemsmøder og andre arrangementer.

Bestyrelsen har igangsat et udvalgsarbejde for at forny hjemmesi-

den herunder ny og billigere administration.

Facebook

Dansk Mongolsk Selskabs Facebookgruppe er inde i en positiv udvikling med stadig flere og hyppigere indlæg fra både bestyrelsen og medlemmerne. Medlemstallet er i øjeblikket oppe på 245. Gruppen bestyres af Burmaa Nyamaa.

NGO-projekter

Styrkelse af Partnerskabsnetværk (fortsat fra side 3)

- Afholdt lokale NTS-generalforsamlinger i 9 lokalområder for ca. 800 personer.
- Afholdt NNTS-generalforsamling i Ulaanbaatar.
- Afholdt 10 NNTS-bestyrelsesmøder i Ulaanbaatar.
- Afholdt 2 NTS-bestyrelsesmøder i Ulaanbaatar.
- Afholdt en afsluttende konference med ca. 100 deltagere.
- Afholdt erfaringsudvekslingsworkshop med ca. 60 deltagere.
- Udgivet 3 numre af bladet *Let's talk*.
- Folketingsmedlemmerne Josephine Fock og Trine Bramsen besøgte projektet.
- Formanden Henrik Madsen besøgte projektet.
- Aktiv deltagelse i fejringen af international børnebogsdag.
- Alle lokalområderne gennemførte lokalsamfundsudviklingsaktiviteter (miljøforbedrende aktiviteter, træplantning to gange årligt, oprydning, fortalervirksomhed og meget mere).
- NTS deltog i møder organiseret af Asiatisk Udviklingsbank.
- Medvirkede til en dokumentarfilm om projektet.
- Jes Colding udarbejdede 11 *business cases* fra fire lokalområder med henblik på undervisning.

Dansk Mongolsk Selskab

Regnskab for perioden 1/1-2016 – 31/12-2016

RESULTATOPGØRELSE	2015	2016
Indtægter		
Kontingent	30.900,00	32.350,00
Administrationsbidrag NGO	40.000,00	35.000,00
Gaver	0,00	0,00
Diverse	175,00	0,00
Rente (giro og Lån & Spar)	0,00	0,00
	71.075,00	67.350,00
Udgifter		
Kontorhold	2.522,03	481,90
Ger, trykkeudgifter	34.545,00	21.750,00
Ger, porto indland	9.875,11	7.225,00
Ger, porto udland		2.520,00
Porto	5.997,00	1.950,00
Internet	2.307,50	6.832,50
Medlemsmøder	10.185,93	6.530,26
Repræsentation	4.273,85	3.503,26
Overført til Jubilæumskonto	60.000,00	25.000,00
Diverse	936,90	1.089,12
Gebyr (giro og Lån & Spar)	361,00	350,00
Årets resultat	-59.929,32	-9.882,04
Dæhnfeldtlegat primo		
Legatpenge overført til Mongoliet	111.799,69	111.863,11
Gebyr (Nordea)	0,00	0,00
Rente (Nordea)	-15,00	-815,00
Ultimo	78,42	49,86
	111.863,11	111.097,97
Jubilæum primo (se særskilt regnskab)		
Donationer	20.007,79	18.333,41
Overført fra DMS	110.000,00	0,00
Aktiviteter	60.000,00	25.000,00
Gebyr (Nykredit)	-171.640,87	-37.593,00
Rente (Nykredit)	-92,00	-20,00
Ultimo (Nykredit og kasse)	58,49	0,00
	18.333,41	5.720,41
BALANCE		
Pr. 1. januar 2017		
Aktiver		
Kasse	1.642,65	573,15
Kasse (jubilæum)	1.500,00	1.500,00
Giro	32.802,82	23.990,28
Bank (Lån & Spar)	3.484,73	3.484,73
Bank (Nordea)	111.863,11	111.097,97
Bank (Nykredit)	16.833,41	4.220,41
Balance	168.126,72	144.866,54
Passiver		
Egenkapital:		
Primo	229.667,00	168.126,72
Årets resultat	-59.929,32	-9.882,04
Legat	63,42	-765,14
Jubilæumskonto	-1.674,38	-12.613,00
Balance	168.126,72	144.866,54

Dansk Mongolsk Selskab

Driftsregnskab for jubilæet i perioden 20/5-2013 – 31/12-2016

	Indtægt	Udgift	
Overført fra DMS (uspecificeret)	50.000,00		50.000,00
Reception i Asia House 8/10 (K 1.1)			
ØK Fonden	25.000,00		
Mad, vin og servering m.m.		30.681,50	
Gaver		695,00	
Diverse		90,00	
	25.000,00	31.466,50	-6.466,50
Optræden (K 1.2)		7.570,71	-7.570,71
Mongolsk kulturår			
Overført fra DMS	40.000,00		
Filmfestival (K 3.1)		15.757,00	
Research i Mongoliet, rejse og ophold (K 3.3)		20.000,00	
	40.000,00	35.757,00	4.243,00
Jubilæumsekspedition 26/8 – 10/9 (K 6.1)			
Deltagerbetaling, 15 pers.	285.500,00 *)		
Flybilletter (142.051 – 42.000)		100.051,00	
Rejse og ophold i Mongoliet		188.193,45	
	285.500,00	288.244,45	-2.744,45
Mindesten i Erdenebulgan (K 6.2)		9.718,46	-9.718,46
Mongoliet – stemmer fra steppen (K 10.1)			
Danidas Oplysningsbevilling	100.000,00		
Socialpædagogernes Landsforbund, donation	10.000,00		
Overført fra DMS	20.000,00		
Overført fra DMS (lån til K 10.1)	10.000,00		
Bogsalg, 96 eks.	22.745,00		
Rejser, ophold og diæter		46.973,00	
Honorarer		73.750,00	
Bogtryk		50.000,00	
e-bog		5.000,00	
	162.745,00	175.723,00	-12.978,00
Bannere, 6 stk.		8.318,75	-8.318,75
Porto		680,00	-680,00
Samlet resultat ekskl. rente og gebyr			5.766,13
Rente og gebyr		25,72	-45,72
Samlet resultat	533.585,00	515.251,59	5.720,41

*) 14 deltagere indbetalte kr. 42.000 i depositum direkte til MemoryTours, rejse i alt kr. 327.500.

Overførsler fra DMS

	Giro	Lån & Spar	
20.12.13		10.000	
23.05.14		25.000	
13.02.15	20.000		
16.02.15		30.000	
25.06.15	10.000		
12.03.16	20.000		
21.05.16	5.000		
	55.000	65.000	120.000

- Povl Anker Andersen, Jes Colding og Bulgan Njama underviste på det afsluttende kursus i september 2016. Kurset handlede om bæredygtighed og fremtiden. Deltagerne udarbejdede en handlingsplan for de næste 2 år, hvor projektet skal fortsætte med de få midler, som Dansk Mongolsk Selskab råder over takket være støtte fra fonde og private bidrag.

Fra mødet med vores mongolske gæster ses fra venstre Tungalag Nyamaa, Oyunsuren Onkhoon, Oyungerel Enebish, Bulgan Njama, regnskabsfører Povl Anker Andersen og konsulent Jes Colding.

I oktober 2016 fik Dansk Mongolsk Selskab besøg af tre gæster fra vores partnerorganisationer i Mongoliet: Tungalag Nyamaa, Oyunsuren Onkhoon og Oyungerel Enebish. Der blev udarbejdet et righoldigt program for besøget. Flere spændende socio-økonomiske virksomheder både i København og Nordjylland fik besøg. Der var også tid til at besøge *Danmarks Designskole*.

Desuden blev der organiseret et medlemsmøde i Dansk Mongolsk Selskab, hvor både gæsterne og vores danske rådgivere fortalte om projektets udvikling og udfordringerne for fremtiden.

Vi takker Povl Anker Andersen, Lene Grønfeldt, Søren Zeuth, Peter Skov Kristensen, Jette Birckbak, Kaj Skov Frederiksen, Anne Kirstine, Jens fra Nordjylland, Marianne Stenkjær, Rune Sørensen, Ann Merete Ohrt, Jan Koed, Anita Gar-

Status 2016 på støtteprojekter m.v.

Dansk Mongolsk Selskab administrerer følgende bankkonti for tilknyttede fonde og støtteforeninger samt projektkonti:

		2015	2016
Børnefond			
Nordea ultimo	konto 7555 575 240	437.691	437.691
Gadebørn i Mongoliet			
Nordea ultimo	konto 7560 645 818	133.152	135.152
Administrationskonto vedr. projekter			
Nordea ultimo	konto 8966 659 581	119.482	24.203
Projekt NTS 2012-16			
Nordea ultimo	konto 6447 246 714	162.441	151.496
Fast ejendom, lokaler i erhvervet i 2004		404.278	404.278

2015 er revideret og godkendt af CISU
2016 tilgår CISU 1. juli 2017

bers, Karen Jørgensen, Nicole Johansen, Råvaremarkedet Hjallerup, Cafe Kox, Gran Toftegaard, Place de Bleu, Mellempfolkelig Samvirke/ ActionAid Denmark, Danmarks Designskole, Vester Thirup i Hjørring for deres indsats og bidrag til, at turen for vores gæster i Danmark blev uforglemmelig. Tak for indsatsen!

Projektet Avyas

Projektet fortsatte i 2016 med at yde uddannelsesstøtte til unge, der har problemer med at skaffe midler til uddannelse. I 2016 fik tre studerende fuld støtte svarende til 3,32 mio.

tg. [9.400 kr.] og én studerende modtog et uddannelseslån på 2,05 mio. tg. [5.800 kr.].

I 2016 blev der tilbagebetalt 3,65 mio. tg. [10.400 kr.] i lånetilbagebetaling. I alt er der 7,55 mio. tg. [21.400 kr.] endnu ikke tilbagebetalte uddannelseslån. Uddannelsesstøtten, såvel lån som fuld støtte, overføres efter godkendelse direkte til uddannelsesinstitutionerne.

I det forløbne 8 år har Avyas-projektet omfattet 90 studerende, som modtog fuld støtte eller uddannelseslån.

Bestyrelsen

Det samlede antal studerende i projekt »Avyas«				
	Uddannelseslån	Uddannelsesstøtte	Uddannelseslån og -støtte	Samlet antal
2009	14	7	2	23
2010	8	7	3	18
2011	5	3	5	13
2012	2	1	2	5
2013	3	3	2	8
2014	6	3		9
2015	4	5	1	10
2016	1	3		4
I alt	43	32	15	90

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- *Medlemsmøde 139*

Lørdag den 4. marts kl. 15-23

Bispebjerg Kulturcenter

Bispebjerg Bakke 6, 2400 København NV

Ordinær generalforsamling

Dagsorden

1. Valg af dirigent.
2. Formanden og bestyrelsens beretning om selskabets aktiviteter i 2016.
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2016.
4. Fastsættelse af kontingent for 2018.
5. Forslag til vedtægtsændringer.
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer.
På valg er: **Elisabeth Victoria Friis, Bettina Gram, Lars Højer, Bulgan Njama**
Alle er villige til genvalg.
Ikke på valg er: **Anita Garbers, Michael Haslund-Christensen, Jan Koed, Henrik Madsen, Henrik Bo Thrane**
7. Valg af suppleanter.
På valg er: **Ann Fenger Benwell, Morten A. Pedersen**
8. Valg af revisor.
På valg er: **Britta Tvede Hansen**
9. Indkomne forslag.
10. Eventuelt.

Præsentation af skoleprojekter

Ca. kl. **16.30** præsenterer tre grupper af engagerede elever fra Sydsjælland resultatet af deres arbejde med Mongoliet. Initiativtager til projektet er Wendy Rahbek Thomsen, som underviste både børn og voksne i Erdenbulgan i perioden maj-juli 2016.

Forårsfesten - Tsagaan Sar

Mongolernes månenytår falder i år den 27. februar, som er første dag i Ild-Hanens år. Den traditionsrige fest fejres over flere dage

i hele Mongoliet. I år vil Forårsfesten blive præget af de mongolske festtraditioner med *buzz* på menuen, konkurrencer og mongolsk musik. Festen starter ca. kl. **17.30**.

Prisen for deltagelse er i år **250 kr.** pr. person inkl. drikkevarer. For mongolske studerende er prisen **125 kr.** Børn deltager gratis. Gæster uden medlemskab er velkomne til at deltage. Tag gerne jeres dell på!

Tilmelding er obligatorisk og sker ved senest **mandag den 27. februar** at indbetale det aktuelle beløb på konto i Danske Bank 1551-7841582 eller på MobilePay 2342 1128. Husk at skrive navnet på deltager(ne) og evt. antal børn og mærk indbetalingen *Forårsfesten*.

Efter forudgående aftale med kassereren Jan Koed jk@cadaid.dk kan der betales kontant eller med MobilePay ved indgangen.

- *Medlemsmøde 140*

Søndag den 19. marts kl. 14-16

VerdensKulturCentret, Nørre Allé 7, 1.sal lokale 103, 2200 København N

Er Mongoliets råstofeventyr allerede slut?

Mød en af Mongoliets skarpeste kritikere af landets minedrift, **Sukhgerel Dugersuren**, som er stifter af og direktør for den mongolske ngo *O. T. Watch*. Organisationen er de mongolske mineselskabers skarpeste vagthund og overvåger bl.a., at landets største guld- og kobbermine, *Oyu Tolgoi*, overholder mongolske og internationale love og standarder om minedrift.

Siden 2009 har Mongoliet inviteret udenlandske mineselskaber til at indvinde råstoffer i bl.a. Gobiørkenen, som indeholder enorme reserver af guld, kobber, jern, kul og uran m.m. Landets økonomi boomed i 2013 med en vækstrate på over 18% som følge af intens minedrift for kort tid efter at stagnere. I dag taler man om økonomisk krise i Mongoliet.

Sukhgerel Dugersuren vil på mødet gøre status over minesituationen og desuden fortælle om Mongoliets rolle i forhold til nabolandets Kinas storstilede nye globale Silkevejsprojekt.

Afsender:
 Dansk Mongolsk Selskab
 c/o Jan Koed
 Clara Pontoppidans Vej 41
 2500 Valby